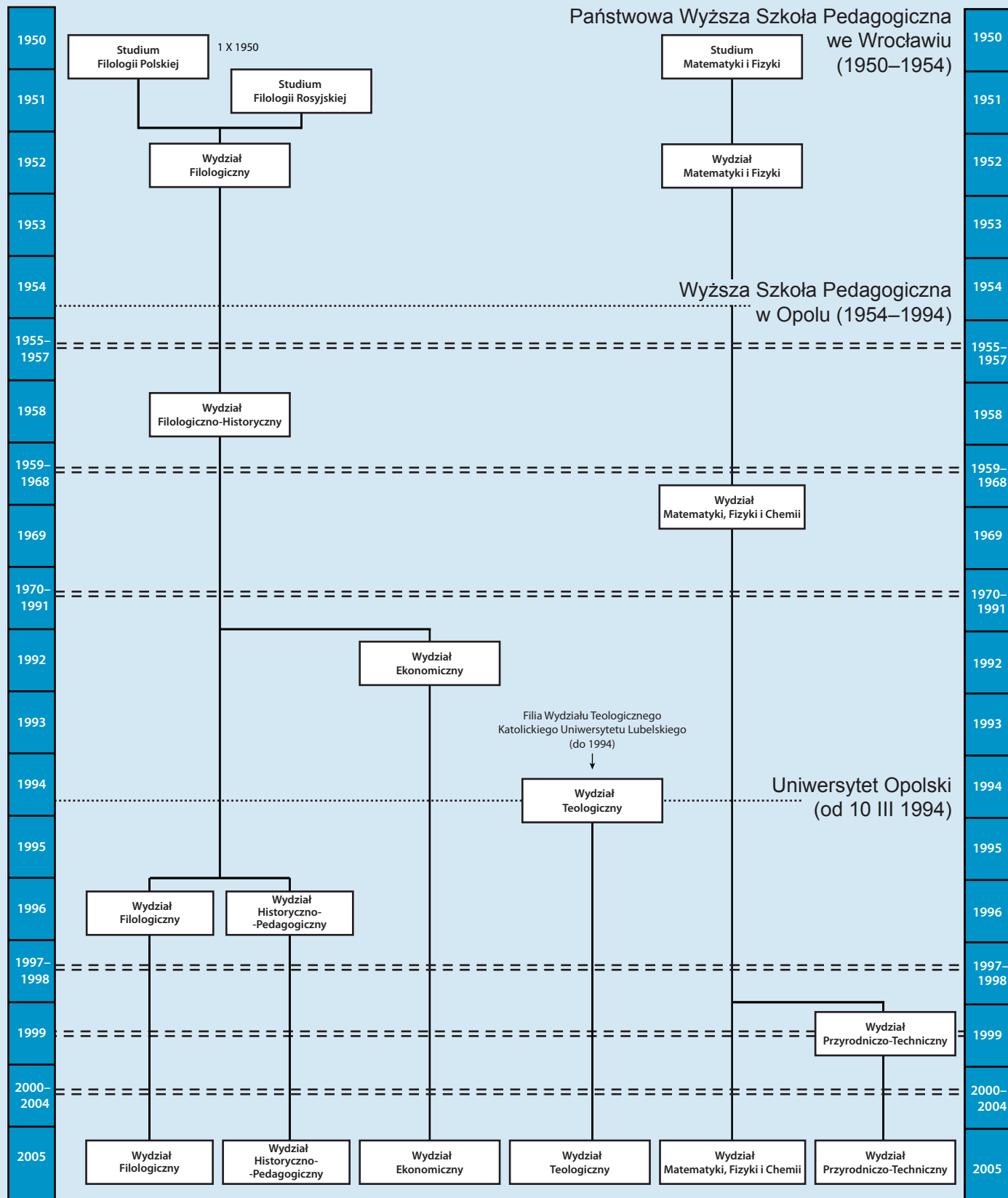

UNIwersYTET OPOLSKI

STRUKTURA WYDZIAŁÓW UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO (1950–2005)

Powstanie. Kondycja i wizja

Uniwersytet Opolski powstał na mocy Ustawy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 marca 1994. Jest wynikiem pracy i osiągnięć intelektualnych wielu pokoleń mieszkańców Śląska Opolskiego, pragnących mieć na swej ziemi rodzinnej najwyższą instytucję życia naukowego i oświatowego, jaką jest w cywilizacji europejskiej uniwersytet.

Swoimi tradycjami odwołuje się do prób stworzenia Uniwersytetu Piastowskiego w Brzegu w XVI w. przez księcia Jerzego II Wspaniałego i w Nysie w XVII w. przez księcia Karola Habsburga. Adaptuje też tradycję istniejącej w XIX w. w podopolskim Prószkowie Akademii Rolniczej (1847–1881).

Bezpośrednio Uniwersytet Opolski powstał jednak w wyniku połączenia jednej z najlepszych uczelni pedagogicznych w Polsce, liczącej 44 lata WSP im. Powstańców Śląskich (1950–1994), i opolskiej filii KUL bazującej na kilkudziesięcioletnich doświadczeniach i dorobku Seminarium Duchownego w Nysie (gdzie pracowała kadra naukowa dawnego Wydziału Teologicznego UJK we Lwowie) oraz Instytutu Teologiczno-Pastoralnego w Opolu, istniejącego od 1981 r.

Wieloletnie zabiegi o utworzenie uniwersytetu w Opolu uwiecznił sukcesem powstały w Zamku Piastów w Brzegu, w marcu 1988 r., komitet, na którego czele stał Ordynariusz Diecezji Opolskiej ks. bp prof. Alfons Nossol. Komitet ten, zwany Brzeskim, inspirujący i koordynujący prace, pozyskał zwolenników tej idei wśród wybitnych polityków polskich, urzędników ministerialnych, wybitnych intelektualistów i uczonych, wśród członków Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego w Polsce i senatorów trzech najstarszych uniwersytetów polskich: Jagiellońskiego, Wrocławskiego i Warszawskiego. Owocem tych działań stała się Ustawa Sejmu RP z 10 marca 1994, której ogłoszenie uznajemy za jedno z najważniejszych wydarzeń w dziejach Śląska Opolskiego.

1 września 1954 przeniesiono WSP z Wrocławia do Opolu. Do rozwoju nauki polskiej na Śląsku, w tym językoznawstwa, przyczyniło się także powstanie w grudniu 1955 r. Opolskiego TPN i reaktywowanie 9 maja 1957 Instytutu Śląskiego w Opolu.

W WSP w Opolu na Wydziale Filologicznym powołano dwie katedry, a mianowicie: Języka Polskiego, którą kierował prof. dr hab. Stanisław Rospond, i Języka Rosyjskiego. Kierowali nią zastępca prof. mgr Zygmunt Fajks (1954–1961), doc. dr Zbigniew Barański (1962–1965), a od 1966 r. prof. dr hab. Stanisław Kochman.

Prof. S. Rospond jako rektor Państwowej WSP we Wrocławiu nadał tej uczelni charakter uniwersytecki, gdyż na wszystkich kierunkach studiów zatrudnił wielu profesorów z Uniwersytetu Wrocławskiego. W Opolu przedmioty ję-

zykoznawcze wykładali: prof. S. Rospond, prof. dr S. Bąk, prof. dr L. Zawadowski, prof. dr L. Ossowski. Prof. S. Rospond jest twórcą opolskiego ośrodka językoznawczego. Z jego to inicjatywy zostały na szeroką skalę zaplanowane badania językoznawcze w WSP w Opolu i od 1957 r. w Instytucie Śląskim w Opolu.

W związku z utworzeniem nowego kierunku studiów historycznych w czerwcu 1958 r. Wydział Filologiczny przemianowano na Wydział Filologiczno-Historyczny. Z niego wyłoniono 1 października 1996 dwa nowe: Filologiczny i Historyczno-Pedagogiczny. W l. 1974–1975 dokonano reorganizacji wydziału i na poszczególnych kierunkach studiów powołano instytuty, w tym Instytut Filologii Polskiej i Instytut Filologii Rosyjskiej. W ich obrębie utworzono m.in. Zakład Języka Polskiego i Zakład Języka Rosyjskiego. Kierowali nimi prof. dr hab. H. Borek i prof. dr hab. S. Kochman.

Dzięki rozwojowi własnej kadry naukowej oraz pozyskanej z innych uczelni, wydział uzyskał w 1959 r. na czas określony uprawnienia do nadawania stopnia doktora n. hum., a w 1967 r. stałe prawa. W 1973 r. otrzymał prawa habilitowania w dziedzinie historii, w 1986 r. w zakresie językoznawstwa i literaturoznawstwa.

W ciągu tych kilkudziesięciu lat badania językoznawcze koncentrowały się w poszczególnych instytutach: Filologii Polskiej, Wschodniosłowiańskiej (wcześniej Rosyjskiej), Angielskiej, Germańskiej. Badania językoznawcze (śląkoznawcze) prowadzone są także w Instytucie Śląskim w Opolu.

Uchwałą Senatu Uniwersytetu Opolskiego z dnia 1 stycznia 2003 wprowadzony został w życie nowy, znacznie zmodyfikowany statut – nasza uczelniana konstytucja.

Obecnie uniwersytet liczy sześć wydziałów, z których trzy – Filologiczny, Historyczno-Pedagogiczny i Teologiczny – posiadają pełne prawa akademickie, tzn. prawa do nadawania stopni naukowych doktora hab. i wnioskowania o przyznanie tytułu naukowego profesora. To potencjał naukowy tych wydziałów jest jednym z filarów pełnej autonomii naszego uniwersytetu.

Wydziały: Ekonomiczny oraz Matematyki, Fizyki i Chemii posiadają prawa do doktoryzowania, każdy w jednej dyscyplinie naukowej, odpowiednio: ekonomii i chemii. Bardzo dynamiczny rozwój kadrowy najmłodszego z wydziałów – Przyrodniczo-Technicznego, pozwala żywić nadzieję, że w najbliższym czasie wydział uzyska uprawnienia do doktoryzowania w dziedzinie nauk biologicznych.

W roku akademickim 2003/2004 kadra naukowo-dydaktyczna składała się z 64 profesorów tytularnych, 111 doktorów hab., ponad 300 adiunktów i ponad 200 magistrów.

Rok akademicki 2003/2004 rozpoczęliśmy z 69 profesorami tytularnymi, 112 doktorami hab. i praktycznie niezmienną liczbą adiunktów i magistrów.

W ostatnim okresie (od października 2002 r.) dziesięciu doktorów hab. uzyskało tytuły profesora, a dwunastu doktorów pomyślnie sfinalizowało przewody habilitacyjne.

Wydział Filologiczny niezmiennie utrzymuje pierwszą, najwyższą kategorię w klasyfikacji KBN. Międzynarodowy charakter badań literaturo-, języko- i kulturoznawczych prowadzonych na wydziale znajduje odbicie w wielu renomowanych publikacjach, w tym wydawanych na naszym uniwersytecie. Na uwagę zasługują tu granty realizowane w międzynarodowej obsadzie, którymi kierują bądź uczestniczą w ich realizacji nasi filolodzy. Również bardzo aktywny udział pracowników tego wydziału w międzynarodowych kongresach naukowych jest dowodem na wysoką pozycję filologów na arenie krajowej i międzynarodowej. Dzieła dwóch profesorów Wydziału Filologicznego – Bronisława Kodzisa i Piotra Kowalskiego – znalazły uznanie w oczach ministerialnych recenzentów i zostały wyróżnione nagrodami Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Z inicjatywy tego wydziału uniwersytet w dniu swego święta – 10 marca 2003 – uhonorował dwóch wybitnych polskich uczonych, profesorów Michała Głowińskiego i Kazimierza Polańskiego, tytułami doktora h.c.

Wydział Historyczno-Pedagogiczny jest najbardziej liczny kadrowo i najbardziej oblegany przez studentów. O prestiżu badań naukowych świadczą monografie, rozprawy i artykuły, dzieła naszych artystów, które coraz częściej docierają do szerokiego kręgu odbiorców poprzez publikacje w czasopiśmie naukowych i wystawach w różnych ośrodkach, tak krajowych, jak i zagranicznych.

Tylko w roku akademickim 2002/2003 wydział zorganizował 19 konferencji naukowych i realizował 8 grantów KBN. Książki dwóch pracowników tego wydziału: prof. Joanny Rostropowicz i dr hab. Wiesławy Piątkowskiej-Stepaniak zostały wyróżnione nagrodami Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.

Z dniem 1 października 2003, wskutek odejścia z uczelni kilku profesorów, Wydział Historyczno-Pedagogiczny utracił niestety uprawnienia do doktoryzowania z psychologii. Zgodne działania dyrekcji Instytutu Psychologii, władz dziekańskich i rektorskich zmierzają do jak najszybszej poprawy zaistniałej sytuacji. Czynimy starania mające na celu utrzymanie poziomu badań i dydaktyki, tak aby funkcjonowanie placówki było niezagrażone i stabilne.

Wydział Teologiczny również legitymuje się pierwszą kategorią w klasyfikacji KBN. Na uwagę zasługuje duża aktywność publikacyjna i konferencyjna pracowników wydziału – ponad 200 pozycji naukowych, w tym 31 pozycji zwartych. W 2003 r. wydział zorganizował 11 konferencji naukowych – sześć z nich miało zasięg międzynarodowy. Periodyki wydawane przez Redakcję Wydawnictw Wydziału Teologicznego znalazły już trwałe miejsce na międzynarodowej mapie czasopiśmiennictwa teologicznego, ekumenicznego, liturgicznego i historycznego. Cechą charakteryzującą badania naukowe na Wydziale Teologii jest ich interdyscyplinarność – od teologii przez etykę, filologię, historię, medycynę aż po problematykę integracji europejskiej. Na uwagę zasługuje duża aktywność w promowaniu kadry naukowej – coraz

więcej osób habilituje się w Opolu, a z wydziału wychodzą też wnioski o nadanie tytułu profesora również dla osób spoza środowiska opolskiego.

Wydział Ekonomiczny koncentruje swe badania naukowe i aktywność konferencyjną na tematyce związanej z gospodarką regionalną, zarządzaniem w administracji publicznej i problematyką demograficzną. Na szczególną uwagę zasługują prace dotyczące procesu pełnej integracji w strukturach UE. Wyrazem tej aktywności była międzynarodowa konferencja poświęcona tym zagadnieniom, zorganizowana przez Wydział Ekonomiczny. Wychodząc naprzeciw potrzebom przyszłych absolwentów kierunków ekonomicznych, niektóre zajęcia na wydziale prowadzone są w języku angielskim i niemieckim.

Na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii szczególną aktywnością naukową wykazują się pracownicy Instytutu Chemii. Dwa zespoły tego instytutu realizowały prace naukowe w ramach wielostronnych projektów badawczych, finansowanych przez UE. Instytut Chemii przoduje również – w skali całego uniwersytetu – w pozyskiwaniu grantów KBN. Cechą wyróżniającą prace badawcze całego Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii jest ich międzynarodowy charakter. W roku 2002/2003 w czasopiśmie wyróżnionych przez Filadelfijski Instytut Informacji Naukowej ukazało się 68 artykułów naukowych naszych pracowników. Prace opolskich uczonych z zakresu matematyki, fizyki i chemii są czytane i cytowane na całym świecie. Wyniki prac badawczych były również przedstawiane na wielu konferencjach międzynarodowych. Takich prezentacji w postaci referatów, komunikatów czy posterów było w 2003 r. ok. 50.

Wydział Przyrodniczo-Techniczny koncentruje się coraz silniej na badaniach w zakresie nauk biologicznych. Dotyczy to zarówno badań o charakterze podstawowym, jak również aplikacyjnym, badań szczególnie ważnych dla monitorowania i kształtowania naszego środowiska naturalnego – tak w skali regionalnej, jak i krajowej. Uprawiana tematyka z zakresu biologii i uzyskiwane wyniki wskazują na dobre perspektywy rozwoju badań o charakterze biotechnologicznym. Również na tym wydziale wyraźnie widać tendencję do publikowania wyników w renomowanych czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym. Wiele przedsięwzięć badawczych podejmowanych jest we współpracy z partnerami zagranicznymi, zarówno ze Wschodu, jak i Zachodu. Na podkreślenie zasługuje też aktywność pracowników w pozyskiwaniu grantów KBN i innych.

Działalność akademicka wydziałów jest wspomagana przez trzy jednostki międzywydziałowe.

Międzywydziałowy Instytut Prawa i Administracji rozwijał się dynamicznie i w 2006 został przekształcony w Wydział Prawa i Administracji. Jednym z najważniejszych zadań uniwersyteckiego Centrum Informatycznego jest ciągła praca nad zapewnieniem dobrej jakości usług informatycznych. Dzięki pracy tego zespołu Uniwersytet Opolski stał się jednym z pierwszych w Polsce operatorów sieci PIONIER, tej najnowocześniejszej, o najwyższym standardzie technologicznym sieci optycznej.

W ciągu dziesięciu lat istnienia uniwersytet przyznał 18 tytułów doktora h.c. Wśród wyróżnionych tą najwyższą godnością akademicką znaleźli się: ks. abp Alfons Nossol, Ger-

hard Nickel, Kazimierz Kutz, Stanisław Lem, Ryszard Kaczorowski, Wojciech Kilar, Tadeusz Różewicz, Janusz Tazbir, Adam Hanuszkiewicz, Jaroslav Pánek, Wojciech Wrzesiński, kard. Karl Lehmann, kard. Miloslav Vlk, Zbigniew Religa, Hendrik Foth, Kazimierz Polański, Michał Głowiński. 17 lutego 2004 decyzją Senatu Uniwersytetu Opolskiego, na wniosek wszystkich wydziałów, doktorem honorowym uczelni został papież Jan Paweł II.

Znaczna część prac naszych pracowników jest efektem mniej lub bardziej ścisłej współpracy z partnerami zagranicznymi. Współpraca odbywa się w ramach 48 porozumień sformalizowanych umowami międzynarodowymi, a także dzięki indywidualnym kontaktom z uczonymi z prawie 50 instytucji naukowych. Nasi pracownicy odbywają staże w Danii, Holandii, Francji, na Litwie, w Republice Czeskiej, Republice Federalnej Niemiec, Rosji i Wielkiej Brytanii. Na naszej uczelni studiuje 11 doktorantów i 23 studentów z zagranicy.

Uniwersytet Opolski kształci studentów na 26 kierunkach i 43 specjalnościach studiów stacjonarnych oraz 24 kierunkach i 39 specjalnościach studiów zaocznych, 28 rodzajach studiów podyplomowych i 3 kierunkach studiów doktoranckich. W 1992 r. po raz pierwszy studenci rozpoczęli studia na magisterskich kierunkach nauka o rodzinie i filozofia. Nowością są również: specjalność edukacja kreatywna z medialną na kierunku pedagogika oraz cztery nowe rodzaje studiów podyplomowych, m.in. w zakresie integracji europejskiej.

Wysiłki w zakresie dydaktyki skoncentrowane były ponadto na doskonaleniu procesu dydaktycznego, poprzez modyfikację planów i programów nauczania, dostosowanych do wymogów nowego rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu. Ważną rolę w procesie doskonalenia procesu kształcenia odgrywa system wewnętrznej oceny jakości kształcenia z wykorzystaniem sondażu opinii studentów i absolwentów uniwersytetu oraz hospitacji zajęć. Tę trudną, a zarazem bardzo istotną pracę wykonuje w przeważającej części Międzywydziałowe Centrum Kształcenia i Doskonalenia Pedagogicznego.

Studium Języków Obcych oferuje naszym studentom możliwość doskonalenia języka obcego w pięciu sekcjach: angielskiej, niemieckiej, romańskiej, rosyjskiej i języków klasycznych. Studium Wychowania Fizycznego, oprócz podstawowej działalności dydaktycznej, prowadzi działalność rekreacyjno-sportową w następujących sekcjach: piłka siatkowa, piłka koszykowa, kulturystyka, badminton i tenis stołowy.

Ważną rolę, tak w procesie badań naukowych jak i dydaktyki, odgrywa nasza uniwersytecka ksiąznica, składająca się z Biblioteki Głównej i 10 agend. Z dniem 1 października 2002 rozpoczęła swą działalność Biblioteka Wydziału Filologicznego, która powstała z połączenia Biblioteki Instytutu Filologii Angielskiej, czytelni Instytutu Filologii Polskiej oraz czytelni Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej. Biblioteka ulokowana została w nowym gmachu uczelni przy pl. Kopernika.

Ważnym uzupełnieniem zasobów bibliotecznych są elektroniczne bazy danych zawierające informacje o artykułach (często ze streszczeniami), które ukazują się na całym świecie i opracowywane są przez Filadelfijski Instytut Informacji Naukowej. Uniwersytet prenumeruje wiele zróżnicowanych tematycznie serii. Ze względów oszczędnościowych niektóre

z nich są obecnie dostępne tylko w sieci. Biblioteka umożliwia także dostęp do baz danych: Science Citation Index i Social Science Citation Index. W ten sposób możliwe jest śledzenie rezonansu, z jakim spotykają się prace naszych pracowników w świecie.

W rozwijającym się szybko Wydawnictwie Uniwersytetu Opolskiego ukazały się 43 pozycje, w tym 5 prac habilitacyjnych. Ponadto bardzo dużą aktywnością w działalności edytorskiej wykazuje się Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego i Pracownia Edytorska Instytutu Filologii Polskiej.

Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego wystawiało nasze książki na Targach ATENA 2002, na Targach Książki Naukowej we Wrocławiu, wzięło też udział w IX Wystawie Polskiej Książki Naukowej w Lublinie. Internetowa Księgarnia Akademicka na bieżąco prezentuje opublikowane w Opolu prace naukowe.

Jesienią w 2003 r. nasz uniwersytet wspólnie z Politechniką Opolską zorganizował I Opolski Festiwal Nauki. Przedsięwzięcie zostało dobrze przyjęte nie tylko przez opolan, ale także mieszkańców Opolszczyzny.

* * *

Jeśli chodzi o najbliższą przyszłość, to należy wykorzystać sposobność, jaką daje pełna integracja z krajami UE, oraz sprostać powszechnie wkraczającej w nasze życie informatyzacji. Te dwa czynniki będą stanowiły swoisty sprawdzian dla naszej uczelni.

Do najważniejszych celów i zadań krajów sygnatariuszy porozumienia bolońskiego należą: trwanie przy zasadzie jedności badań naukowych i nauczania; ewolucja narodowych systemów szkolnictwa w taki sposób, aby doprowadzić do daleko idącego ich ujednolicenia; wprowadzenie dwustopniowego systemu studiów; wprowadzenie porównywalnych wymagań dotyczących ukończenia studiów oraz wprowadzenie punktowego systemu ocen; wspieranie mobilności studentów i kadry nauczającej.

Analiza stanu rzeczy w naszym kraju i porównanie ze stanem w poszczególnych krajach europejskich wskazują, że na tej drodze wiele już zostało zrealizowane, ale bardzo wiele jest jeszcze do zrobienia.

W ostatnich latach systematycznie bardzo szybko rosła liczba studentów w naszym kraju, liczebność kadry nauczającej natomiast w stopniu znacznie mniejszym. Doprowadziło to do tego, że na niektórych, bardzo popularnych wśród młodzieży, kierunkach studiów nieodzowne dla dobrego wykształcenia bezpośrednie relacje uczeń–mistrz, stały się zbyt mało intensywne. Boom edukacyjny w naszym kraju nie sprzyja także rozwojowi i intensyfikacji badań naukowych. W niektórych dyscyplinach zbyt często rozpowszechniamy nasze osiągnięcia badawcze tylko wśród naszych studentów, czy też wyłącznie w kraju, nie dbając o to, aby dzielić się nimi z całą społecznością badaczy europejskich i światowych.

Publiczną edukację wprowadzono w czasie rewolucji przemysłowej. Wiedzę tworzyli naukowcy, nauczyciele tę wiedzę przekazywali, a jej wykorzystanie było domeną inżynierów i wytwórców produktów czy też usług. Przez wieki uniwersytety pełniły przede wszystkim rolę medium transmisyjnego *genotypu* naszej cywilizacji. W ostatnich kilku de-

kadach szkoły wyższe pełnią także funkcje typowo *rynkowe* – dostarczają swoiste *pakiety wiedzy*, stwarzając absolwentom złudną czasem nadzieję na różową przyszłość.

W erze społeczeństwa informacyjnego znaczna część wiedzy zawarta jest w oprogramowaniu, czyli – jak to się mówi w żargonie – w *software*. Oprogramowanie komputerowe pełni coraz częściej również funkcję transferu wiedzy, a wiedza staje się w ten sposób towarem, przedmiotem handlu. Jakie konsekwencje pociągnie za sobą obecna rewolucja?

Szukając odpowiedzi na to pytanie, zawsze można uciec się do znanego, nieco ironicznego wybiegu i odpowiedzieć:

„Przewidywanie jest rzeczą trudną, szczególnie, jeśli odnosi się ono do przyszłości”.

Niektóre jednak konsekwencje dla nas, odpowiedzialnych za kształcenie na poziomie uniwersyteckim, są pewne. Szeroki i szybki dostęp do źródeł informacji spowoduje, że człowiek będzie zmuszony do ciągłego kształcenia i samokształcenia. Studenci po pewnym czasie aktywności zawodowej będą wracać na studia, wnosząc zdobyte kwalifikacje do procesu kolejnego etapu ustawicznego kształcenia.

Józef Musielok

Rektor Uniwersytetu Opolskiego

Wydział Filologiczny

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Opolskiego funkcjonuje od 1 października 1996, na mocy Zarządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej z 31 maja tego roku. Przejściowo utracone uprawnienia w zakresie doktoryzowania i habilitowania w obrębie Wydziału Filologiczno-Historycznego odzyskał w kwietniu 1997 r. W tym czasie Centralna Komisja ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych działająca na podstawie art. 4 Ustawy z 12 września 1990 o tytule naukowym i stopniach naukowych (DzU nr 65, poz. 386), po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego przyznała 28 kwietnia 1997 Wydziałowi Filologicznemu Uniwersytetu Opolskiego uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora i doktora hab. nauk humanistycznych w dyscyplinach językoznawstwo i literaturoznawstwo. Decyzje te uwarunkował przede wszystkim stan samodzielnej

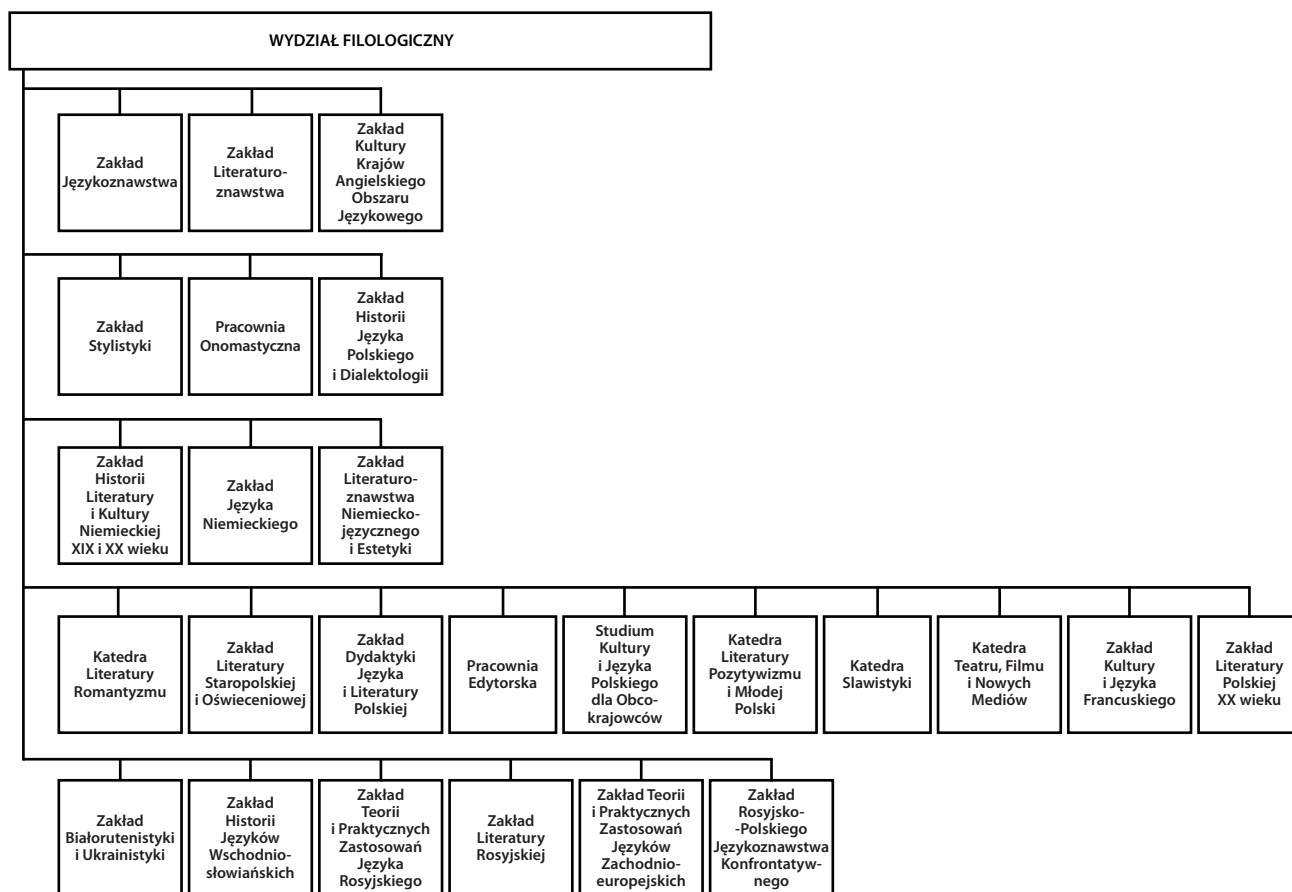
kadry naukowej, pracującej w instytutach: Filologii Polskiej, Filologii Angielskiej, Filologii Germańskiej i Filologii Wschodniosłowiańskiej, a ponadto osiągnięcia naukowe nauczycieli akademickich zatrudnionych w tych jednostkach.

Wydział Filologiczny zatrudnia na pierwszym pełnym etacie 27 osób z tytułem profesora i doktora hab.; na drugim – również pełnym etacie – 8 osób; na pół etatu 1 osobę, a także 63 doktorów. Ogółem 141 nauczycieli akademickich.

Na wydziale studiuje 1514 studentów systemem stacjonarnym, 508 systemem wieczorowym i 503 zaocznym.

Główne kierunki badań na wydziale:

Instytut Filologii Polskiej: stylistyka języka polskiego; najnowsze dzieje języków słowiańskich; folklor i kultura popularna; dzieje literatury polskiej; życie kulturalne Śląska.

Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej: rosyjsko-zachodnioeuropejskie kontakty językowe; składnia, frazeologia i frazeografia porównawcza; literatura rosyjska w kręgu tradycji kulturowych; rosyjska literatura emigracyjna; komponent kulturowy w nauczaniu języków obcych.

Instytut Filologii Angielskiej: leksykalne, gramatyczne i glottodydaktyczne aspekty opisu języka angielskiego; aspekty angielskiego językoznawstwa stosowanego; historia, tematyka i cechy strukturalne literatury irlandzkiej i amerykańskiej.

Instytut Filologii Niemieckiej: problematyka kobieca w literaturze Austrii i Niemiec XIX w.; literatura niemiecka XVIII–XX w.; archiwizacja niemieckiego dialektu śląskiego; pogranicze kulturowo-narodowościowe w śląskiej literaturze niemieckojęzycznej XIX–XX w.

Kierunki i specjalności prowadzone przez Wydział Filologiczny. Na studiach dziennych: filologia polska (magisterskie) ze specjalnościami – filologią słowiańską, folklorystyką, komunikacją publiczną, filmoznawczo-teatrologiczną, europeistyką

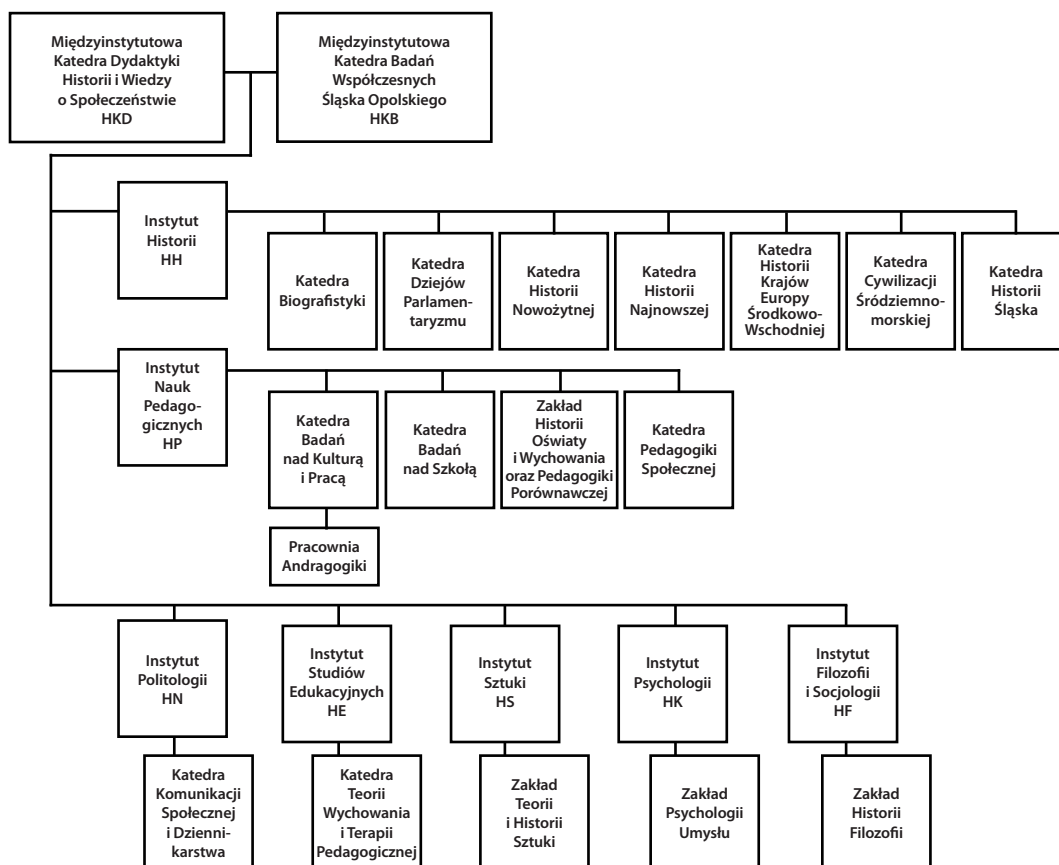
kulturoznawczą, regionalistyką; filologia (magisterskie) ze specjalnościami – angielską, germańską, rosyjską, rosyjską od podstaw oraz językiem biznesu (magisterskie i dwuletnie uzupełniające); kulturoznawstwo (magisterskie) ze specjalnościami – folklorystyką, komunikacją publiczną, filmoznawczo-teatrologiczną, europeistyką kulturoznawczą i regionalistyką; na studiach zaocznych: filologia polska (magisterskie i dwuletnie uzupełniające) ze specjalnościami – wiedzą o kulturze, komunikacją społeczną; filologia (magisterskie) ze specjalnością – język biznesu (dwustopniowy); kulturoznawstwo (magisterskie) ze specjalnościami – animacją kultury, kulturą regionu; na studiach wieczorowych: filologia (magisterskie) ze specjalnościami – filologią germańską (i dwuletnie studia uzupełniające), filologią angielską (trzy- i dwuletnie magisterskie uzupełniające); na studiach doktoranckich – literaturoznawstwo i językoznawstwo (studia dzienne i zaoczne); na studiach podyplomowych – translatoryka, wiedza o kulturze audiowizualnej i teatrze, filologia polska, filologia angielska.

Wydział Historyczno-Pedagogiczny

Ten największy wydział został wyodrębniony z Wydziału Filologiczno-Historycznego na podstawie Zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 31 maja 1996, a jako samodzielna jednostka organizacyjna działa od 1 października 1996. Tworzyły go następujące instytuty: Historii, Nauk Społecznych, Nauk Pedagogicznych, Studiów Edukacyjnych, Psychologii i Sztuki. Aktualnie w jego strukturze działają następujące jednostki organizacyjne: Instytut Historii, Instytut Nauk Pedagogicznych, Instytut Studiów Edukacyjnych, Instytut Psy-

chologii, Instytut Politologii, Instytut Filozofii i Socjologii oraz Instytut Sztuki.

Badania prowadzone na wydziale potwierdzają jego specyfikę i różnorodność zainteresowań, niejednokrotnie o wymiarze interdyscyplinarnym, jak: problematyka śląskoznawcza, dzieje polskiego parlamentaryzmu, polska kultura i oświata w kraju i na obczyźnie, biografistyka nowożytnych i najnowszych dziejów Polski, zderzenie i przenikanie kultur na pograniczach państw i narodów, integracja europejska, mechanizmy zacho-

wań społecznych i politycznych, stereotypy i uprzedzenia, kwestie społeczne i wzory ich rozwiązywania, psychologia wpływu społecznego, system pomocy społecznej, wiedza potoczna i jej funkcje regulacyjne, wychowanie przez sztukę.

Na wydziale prowadzone są studia licencjackie, magisterskie, podyplomowe i doktoranckie. Kierunki magisterskie to filozofia, socjologia, psychologia, edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych oraz licencjackie: historia ze specjalnościami: śląskoznawczą, popularyzacją wiedzy historycznej, historią ustroju i parlamentaryzmu; politologia ze specjalnościami: ustrojowo-samorządową, dziennikarską oraz w zakresie studiów europejskich i studiów międzynarodowych; pedagogika ze specjalnościami: edukacją elementarną z logopedią szkolną, opiekuńczą i pracy socjalnej, pedagogiką resocjalizacyjną, animacją społeczno-kulturalną z arteterapią, edukacją pedagogiczną z oligofrenopedagogiką, edukacją kreatywną i medialną, gerontopedagogiką.

Wydział Teologiczny

Wydział ten jest spadkobiercą 17-letniego dorobku naukowego Instytutu Teologiczno-Pastoralnego, który był filią Wydziału Teologicznego KUL, oraz ponad 50-letniej tradycji naukowej WSD w Nysie i Opolu. Został powołany 10 marca 1994 ustawą o utworzeniu Uniwersytetu Opolskiego. 18 grudnia 1995 uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora nauk teologicznych, a 29 stycznia 2001 stopnia doktora hab. 23 maja 2000 Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich na wniosek Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej udzieliła na 5 lat Certyfikatu Wysokiej Jakości Kształcenia. W 2002 r. otwarty został na wydziale drugi kierunek studiów: nauki o rodzinie. Oprócz studiów dziennych magisterskich na dwu kierunkach, na wydziale prowadzone są na kierunku teologiaienne studia doktoranckie i zaoczne oraz podyplomowe. W 2003 r. formalnie otwarto Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Wydziału Teo-

logicznego w Gliwicach. Wydział prowadzi stacjonarne i zaoczne studia doktoranckie z historii i historii oświaty. W roku akademickim 2003/2004 na Wydziale Historyczno-Pedagogicznym uczyło się na studiach dziennych i zaocznych 7111 studentów (dzienni – 2528, zaocznicy – 4583). Na wydziale na pierwszym etapie zatrudnionych jest 214 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym: 23 profesorów tytularnych, 44 doktorów hab. na stanowisku profesora nadzw., 3 doktorów z habilitacją na stanowisku adiunkta, 81 doktorów na stanowisku adiunkta, 46 asystentów, 3 st. wykładowców ze stopniem doktora, 10 magistrów na stanowisku starszych wykładowców, 4 magistrów-wykładowców.

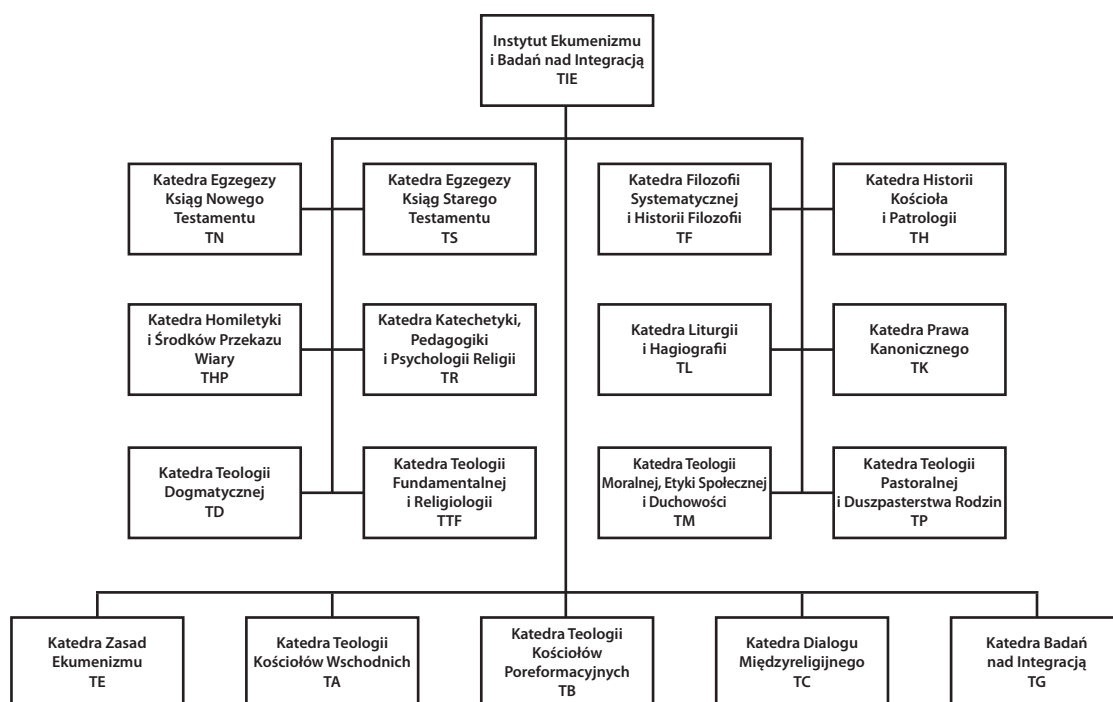
Wydział Historyczno-Pedagogiczny jest jednostką w pełni uniwersytecką, posiada bowiem uprawnienia do nadawania stopni doktora w zakresie historii i pedagogiki oraz doktora hab. w zakresie historii.

Wydział ten jest spadkobiercą 17-letniego dorobku naukowego Instytutu Teologiczno-Pastoralnego, który był filią Wydziału Teologicznego KUL, oraz ponad 50-letniej tradycji naukowej WSD w Nysie i Opolu. Został powołany 10 marca 1994 ustawą o utworzeniu Uniwersytetu Opolskiego. 18 grudnia 1995 uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora nauk teologicznych, a 29 stycznia 2001 stopnia doktora hab. 23 maja 2000 Konferencja Rektorów Uniwersytetów Polskich na wniosek Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej udzieliła na 5 lat Certyfikatu Wysokiej Jakości Kształcenia. W 2002 r. otwarty został na wydziale drugi kierunek studiów: nauki o rodzinie. Oprócz studiów dziennych magisterskich na dwu kierunkach, na wydziale prowadzone są na kierunku teologiaienne studia doktoranckie i zaoczne oraz podyplomowe. W 2003 r. formalnie otwarto Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny Wydziału Teo-

logicznego w Gliwicach. Wydział prowadzi rozwiniętą współpracę naukową z ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą. W szczególności związany jest naukowo z wydziałami teologicznymi uniwersytetów w Trnawie, Ołomuńcu, Moguncji, Monastyrze, Bambergu i Ratyzbonie. Od 2000 r. Wydział Teologiczny jest członkiem Federacji Uniwersytetów Katolickich w Europie z siedzibą w Paryżu (FUCE).

Kadra wydziału (stan z 31 marca 2004) to: 11 profesorów tytularnych, 10 doktorów hab., 34 doktorów, 4 wykładowców i asystentów, liczba studentów zaś (stan z 30 października 2003): 471 studentów studiów stacjonarnych, 265 studentów studiów zaocznych i 90 doktorantów.

Prowadzone na wydziale badania naukowe stanowią odzwierciedlenie priorytetowych tematów i specjalności realizowanych od początku istnienia Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego na gruncie szeroko rozumianych

nauk teologicznych, jak również ściśle z nimi związanych nauk filozoficznych, psychologicznych, historycznych i nauk o sztuce (głównie muzyka kościelna i sztuka sakralna). Po szczególne tematy badawcze (w zakresie badań statutowych i badań własnych) realizowane są w ramach podstawowych specjalizacji: biblijnej, fundamentalno-dogmatycznej, ekumenicznej, moralno-społecznej i duchowości chrześcijańskiej, liturgiczno-homiletycznej, muzyki i historii sztuki, psychologiczno-pedagogicznej i katechetycznej, historyczno-patrystycznej, duszpasterstwa ogólnego i duszpasterstwa ro-

dzin, prawa kanonicznego, filozofii religii. Wyniki badań publikowane są na bieżąco w pięciu periodykach wydawniczych („Liturgia Sacra. Liturgia–Musica–Ars” – półrocznik, „Przegląd Piśmiennictwa Teologicznego” – półrocznik, „Scriptura Sacra. Studia Biblijne” – rocznik, „Studia Oecumenica” – rocznik, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” – rocznik) oraz w pięciu wydawniczych seriach wydawniczych (Opolska Biblioteka Teologiczna, Sympozja, Ekumenizm i Integracja, Człowiek–Rodzina–Społeczeństwo, Z Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku).

Wydział Ekonomiczny

Wydział został utworzony na Uniwersytecie Opolskim w 1992 r., a rok później otrzymał prawa nadawania stopnia naukowego doktora w zakresie ekonomii. Wydział wywodzi się z powołanego w 1975 r. w opolskiej WSP Instytutu Nauk Ekonomicznych. Tego okresu sięga także historia kierunków ekonomicznych. W skład wydziału wchodzi 5 katedr i 4 zakłady.

Na wydziale prowadzone są dwa kierunki studiów: ekonomia (jednolite stacjonarne studia magisterskie, trwające 9 semestrów; zaoczne studia zawodowe, trwające 6 semestrów; stacjonarne i zaoczne uzupełniające studia magisterskie, trwające 4 semestry); zarządzanie i marketing (stacjonarne i zaoczne studia zawodowe, trwające 6 semestrów).

Na wydziale studiuje 1934 osób, w tym na studiach stacjonarnych 700, a na studiach zaocznych 1234.

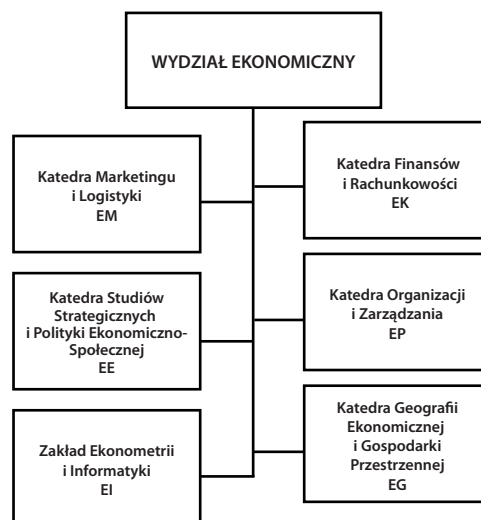
Absolwenci studiów magisterskich uzyskują tytuł magistra ekonomii, natomiast absolwenci studiów zawodowych otrzymują dyplom licencjata w zakresie ekonomii lub zarządzania i marketingu, który uprawnia do kontynuowania nauki na uzupełniających studiach magisterskich.

Na kierunku ekonomia oferowane są cztery specjalności: procesy rynkowe w gospodarce, ekonomika i zarządzanie przedsiębiorstwem, finanse i rachunkowość, gospodarka miejska i regionalna oraz marketing (na uzupełniających studiach magisterskich), zarządzanie turystyką (na uzupełniających studiach magisterskich).

Na kierunku zarządzanie i marketing proponowana jest jedna specjalność: zarządzanie turystyką.

Kadrę naukowo-dydaktyczną Wydziału Ekonomicznego tworzy 53 pracowników, w tym 15 profesorów i doktorów hab. i 26 doktorów oraz 12 asystentów.

Głównymi kierunkami badań i prac rozwojowych Wydziału Ekonomicznego są: logistyka i marketing w zarządzaniu; zmiany w organizacji i produktywności rolnictwa woj. opolskiego w okresie zmian systemu gospodarczego; zarządzanie innowacyjne w przedsiębiorstwie; przeobrażenia miast i ekologiczne problemy gospodarki miejskiej; finanse i bankowość ze szczególnym uwzględnieniem finansów samorządów terytorialnych; społeczne i demograficzne problemy rozwoju regionu; modelowanie ekonometryczne konsumpcji w Polsce; przemiany strukturalne w gospodarce regionu w okresie transformacji.

Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii

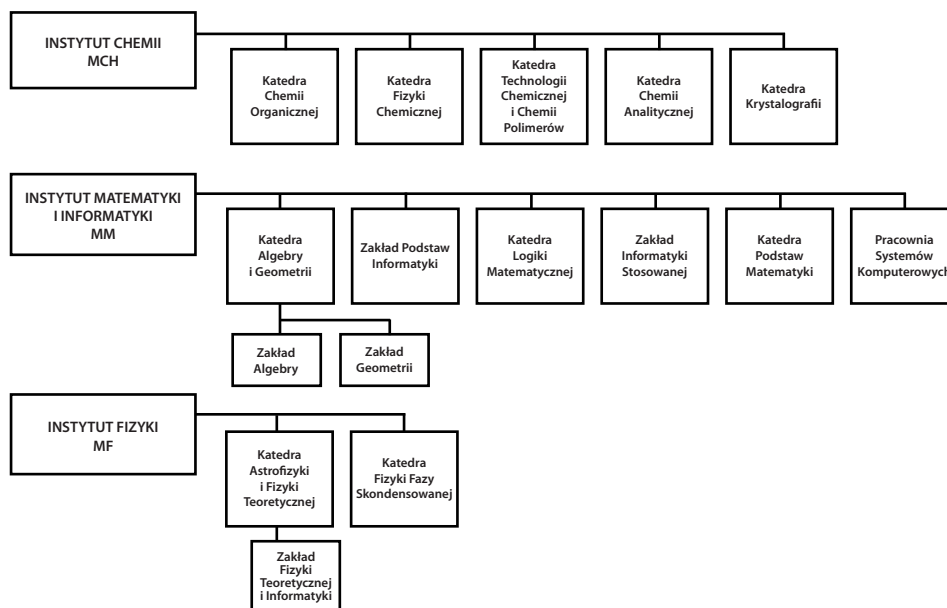
Wydział składa się z trzech instytutów: Matematyki i Informatyki (dyr. – prof. dr hab. Katarzyna Hałkowska, zastępcy dyr. – dr hab. Wiesław Szwań i prof. dr hab. Jerzy Krawczyk), Fizyki (dyr. – prof. dr hab. Tadeusz Górecki, zastępcy dyr. – dr hab. Marian Podolak i dr Witold Jeleński), Chemii (dyr. prof. dr hab. inż. Krystyna Czaja, zastępcy dyr. – dr hab. inż. Piotr Wieczorek i dr hab. Krzysztof Szczegot).

W roku akademickim 2002/2003 wydział kształcił studentów na trzech kierunkach magisterskich: matematyka, fizyka i chemia, oraz na kierunku zawodowym informatyka. Ogółem kształci się tutaj 1049 studentów w systemie studiów dziennych i zaocznych. Prowadzone są również studia podyplomowe.

Na kierunku matematyka przy realizacji zajęć dla 452 studentów pracuje 53 pracowników. Na kierunku fizyka do prowadzenia zajęć dydaktycznych dla 352 studentów zatrudnionych jest 38 pracowników zorganizowanych w zespoły dydaktyczne i katedry oraz zakłady naukowe. Na kierunku chemia dla 326 studentów zajęcia realizuje 77 pracowników.

Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii posiada prawa doktoryzowania z dziedziny nauki chemiczne i dyscypliny chemia.

Kierunek chemia w 2002 r. uzyskał akredytację Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej na pięć lat, a w 2003 r. akredytację Państwowej Komisji Akredytacyjnej również na pięć lat.

Wydział Przyrodniczo-Techniczny

Został utworzony 28 maja 1999 (Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej nr 9) na bazie Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska oraz Katedry Inżynierii Procesowej, tj. jednostek organizacyjnych działających wcześniej w ramach Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii. Kształci i prowadzi działalność naukowo-badawczą w zakresie biologii, ochrony środowiska, inżynierii środowiska, wychowania technicznego oraz edukacji techniczno-informatycznej.

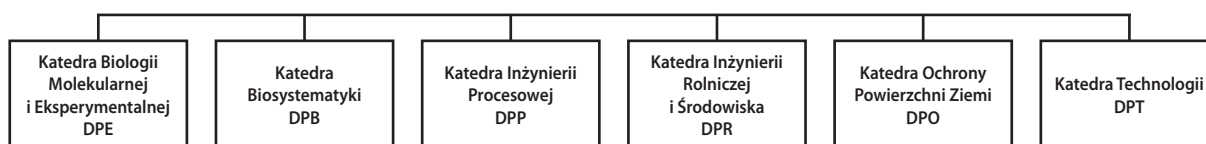
Wydział kształci (w systemie stacjonarnym i zaocznym) studentów na kierunkach magisterskich: ochrona środowiska; ochrona środowiska/biologia środowiska (studia uzupełniające) – wygasające w roku akademickim 2003/2004; biologia (pierwszy nabór na rok akademicki 2003/2004); biologia (studia uzupełniające – pierwszy nabór na rok akademicki 2003/2004), wygasające w roku akademickim 2006/2007; inżynieria środowiska; inżynieria środowiska/podstawowe problemy techniki (studia uzupełniające); inżynieria środowiska/inżynieria procesowa w ochronie środowiska (studia uzupełniające) oraz na kierunkach zawodowych: biologia (wygasające w roku akademickim 2004/2005); wychowanie techniczne (wygasające w roku akademickim 2003/2004); inżynieria środowiska (wygasające w roku akademickim 2003/2004); inżynieria środowiska (w systemie zaocznym); edukacja techniczno-informatyczna.

Na wydziale kształci się 1474 studentów: 526 na studiach stacjonarnych magisterskich, 453 na magisterskich zaocznych, 235 na zawodowych dziennych i 260 na zawodowych zaocznych. Ponadto prowadzone są studia podyplomowe: biologia i dydaktyka biologii (24 studentów), edukacja techniczno-informatyczna (49 studentów), informatyka (104 studentów).

Struktura organizacyjna wydziału ma układ katedralny, z zakładami i pracowniami. Liczy 6 katedr: Biologii Molekularnej i Eksperymentalnej (kier. – prof. dr hab. Adam Latała; 20 pracowników); Biosystematyki (kier. – prof. dr hab. Jerzy Lis; 20 pracowników), Inżynierii Procesowej (kier. – prof. dr hab. inż. Andrzej Gawdzik; 26 pracowników), Inżynierii Rolniczej i Środowiska (kier. – prof. dr hab. inż. Krystian Ledwoń; 7 pracowników), Ochrony Powierzchni Ziemi (kier. – prof. dr hab. inż. Czesława Rosik-Dulewska; 20 pracowników), Technologii (kier. – prof. dr hab. Viktor Vlasenko; 17 pracowników). Łącznie wydział zatrudnia 110 nauczycieli akademickich, w tym 15 profesorów tytularnych, 15 doktorów hab., 49 adiunktów, 4 starszych wykładowców i 27 asystentów.

Od 1999 r. nastąpił znaczny wzrost kadry samodzielnych pracowników naukowych i adiunktów oraz związane z tym zmiany strukturalne. Rozszerzyła się także oferta dydaktyczna oraz badawcza. W zakresie działalności naukowej nastąpił wyraźny wzrost liczby opublikowanych prac i przyznanych grantów KBN, rozwój współpracy naukowej z zagranicą, awanse naukowe pracowników i rozwój bazy aparaturowej. W zakresie działalności dydaktycznej zmodernizowano program studiów uwzględniając minima programowe i szeroką ofertę kształcenia specjalistycznego, wprowadzono system ECTS oraz zorganizowano nowe laboratoria i pracownie dydaktyczne.

Badania realizowane są w zespołach kierowanych przez samodzielnych pracowników naukowych. Podstawowe badania poszczególnych zespołów finansowane są ze środków na badania statutowe oraz granty KBN. Dodatkowo ze środków na badania własne finansowanych jest co roku kilkadziesiąt tzw. grantów wewnętrznych (badania własne) przyznawa-

nych głównie osobom realizującym prace promocyjne (doktoraty, habilitacje i awanse profesorskie). W każdym roku realizowanych jest kilka prac naukowych, często o charakterze ekspertyz badawczych, na zlecenie różnych podmiotów spoza uczelni. Pozyskane w ten sposób środki finansowe są przeznaczane głównie na zakup sprzętu niezbędnego do prac badawczych.

Obecnie na wydziale rozwijane są przede wszystkim kierunki badawcze z zakresu biosystematyki, paleobiologii, hydrobiologii, mikrobiologii, biotechnologii, genetyki, monitoringu i bioindykacji, ochrony gleb, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, mechaniki, technologii. Wydział realizował 8 grantów KBN oraz 4 granty UE. W 2003 r. pracownicy naukowcy wydziału realizowali 17 tematów w ramach badań statutowych i 37 w ramach badań własnych.

Nieziemiennie duża jest w ostatnich latach liczba publikacji naukowych. Tylko w 2003 r. pracownicy wydziału opublikowali łącznie 167 pozycji naukowych, w tym 3 monografie

w języku angielskim, 3 w języku polskim, 34 rozdziały monografii, 12 artykułów zamieścili w czasopismach z listy filadelfijskiej, ponadto opublikowali 44 artykuły w języku angielskim, 91 w innych czasopismach recenzowanych. Uzyskano 4 patenty krajowe. Jednostki badawcze Wydziału Przyrodniczo-Technicznego prowadzą szeroko zakrojoną współpracę z placówkami zagranicznymi i krajowymi. W minionych czterech latach zespoły naukowe realizowały we współpracy międzynarodowej 4 granty finansowane ze środków UE. Co roku coraz więcej projektów badawczych jest opracowywanych i kierowanych do KBN, co skutkuje rosnącą liczbą przyznanych grantów. Samodzielna kadra naukowa ma w większości uznaną pozycję naukową w kraju, czego dowodem jest zapraszanie do pracy w znaczących dla nauki gremiach naukowych. Pracownicy wydziału są także organizatorami i czynnymi uczestnikami (referaty, postery i komunikaty) konferencji naukowych o zasięgu międzynarodowym i ogólnopolskim.

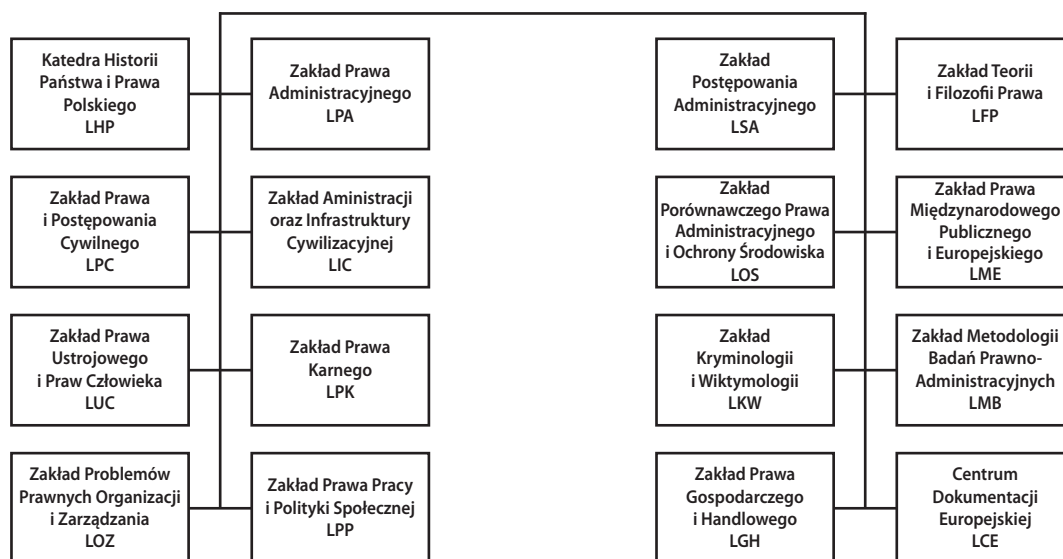
Międzywydziałowy Instytut Prawa i Administracji

Uniwersytet Opolski na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej z 24 listopada 1995 uzyskał zgodę na uruchomienie w roku akademickim 1996/1997 studiów licencjackich na kierunku administracja. Rektor uczelni Zarządzeniem nr 5 z 30 stycznia 1996 utworzył na Wydziale Ekonomicznym Instytut Prawa i Administracji, w którego ramach powstały: Zakład Administracji Publicznej, Zakład Porównawczego Prawa Administracyjnego i Prawa Ochrony Środowiska, Zakład Prawa Gospodarczego i Handlowego, Zakład Prawoznawstwa i Prawa Cywilnego, Zakład Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oraz Zakład Praw Rodziny i Praw Człowieka.

Istniejąca obsada kadrowa i struktura organizacyjna umożliwiła podjęcie starań o wydanie zgody na prowadzenie magisterskich studiów uzupełniających. Wśród kadry można zauważyć nazwiska luminarzy nauki: profesorów zw. dr. hab. Jana Barcza, Jana Bocia, Stanisława Kaźmierczyka i wielu innych wybitnych prawników polskich. Opracowany w instytucie program magisterskich studiów z zakresu ad-

ministracji ukształtowany na specjalność administracja publiczna w systemie prawa europejskiego spotkał się z pozytywną oceną i akceptacją i na podstawie decyzji MEN nr DNS 1 – 0143/IO/HC/99, z 31 maja 1999, uzyskano zgodę na uruchomienie na Uniwersytecie Opolskim magisterskich studiów na kierunku administracja, począwszy od roku akademickiego 2000/2001. Pierwsza w historii Opolszczyzny promocja 260 absolwentów magisterskich studiów uzupełniających – administracji odbyła się w kwietniu 2002 r. Rozwój kadrowy i organizacyjny oraz zwiększanie się liczby studentów spowodowały, że Senat Uniwersytetu Opolskiego Uchwałą nr 13/1999–2002 z 28 czerwca 2001 wyłączył instytut z Wydziału Ekonomicznego i przekształcił go w Międzywydziałowy Instytut Prawa i Administracji, podporządkowując go prorektorowi ds. nauki i współpracy z zagranicą.

Instytut prowadzi następujące rodzaje studiów: 3-letnie zawodowe studia w systemie stacjonarnym; 3-letnie zawodowe studia w systemie zaocznym; 1,5-letnie uzupełniające

studia magisterskie w systemie stacjonarnym; 1,5-letnie uzupełniające studia magisterskie w systemie zaocznym.

Na początku roku akademickiego 2003/2004 kształciło się 938 studentów.

Kadrę instytutu stanowi zespół 52 pracowników naukowo-dydaktycznych i 8 wspomagających, w tym 16 profesorów i doktorów hab. oraz 15 doktorów.

Zainteresowania naukowe poszczególnych katedr i zakładów instytutu skupiają się m.in. wokół 11 następujących zagadnień: prawo międzynarodowe i prawo UE (w szczególności z pogranicza prawa międzynarodowego i wspólnotowego), status regionów w prawie europejskim i wewnętrznym, prawne aspekty negocjacji akcesyjnych, debaty nad przyszłością UE, funkcjonowanie administracji rządowej i samorządowej, ochrona praw dziecka, prewencja kryminalna, przestępstwa przeciwko

Rzeczypospolitej Polskiej, ochrona informacji w prawie polskim, ochrona środowiska, sytuacja prawna nieletnich, teoretyczne i praktyczne problemy prawa pracy, prawo finansowe i gospodarcze. Tylko w 2002 r. pracownicy naukowcy instytutu opublikowali 14 monografii i podręczników, 84 artykuły w pracach zwartych, ponad 40 artykułów i głos w czasopiśmie o zasięgu krajowym i lokalnym oraz kilka artykułów w czasopiśmie zagranicznych. Do druku złożono też niemal 40 opracowań.

Dynamiczny rozwój kadrowo-organizacyjny i wzrost zainteresowania studiami, także prawniczymi, spowodował na wniosek Rady Naukowej instytutu, na podstawie pozytywnych ocen programu, potencjału kadrowego i lokalowego, podjęcie 30 października 2003 Uchwały Senatu Uniwersytetu Opolskiego nr 12/2002–2005 o powołaniu od roku akademickiego 2004/2005 magisterskiego kierunku studiów: prawo.

SZKOŁY JĘZYKOWE STANISŁAWA ROSPONDA

Stanisław Rospond był założycielem czterech lingwistycznych szkół naukowych rozwijanych na UWr (zob. Humanistyka i nauki społeczne, s. 282) oraz w Opolu w WSP (1950–1994) i na Uniwersytecie Opolskim (od 1994): Śląs-

kiej Szkoły Dialektologicznej (wspólnie z prof. dr. hab. Stanisławem Bąkiem), Wrocławsko-Opolskiej Szkoły Onomastycznej, Opolskiej Szkoły Stylistycznej; Wrocławsko-Opolskiej Szkoły Sławistycznej (wspólnie z prof. dr. hab. Leszkiem Ossowskim).

Śląska Szkoła Dialektologiczna

Twórcami szkoły są profesorowie UWr **Stanisław Bąk** i **Stanisław Rospond**. Jej początki sięgają pierwszych lat powojennych (1946–1947) i związane były z pilną ówczesną potrzebą opisu ginących resztek polskich gwar na Dolnym Śląsku i opracowania gwar Górnego Śląska. Badania terenowe gwar Dolnego Śląska rozpoczął prof. S. Bąk, który w monografii *Gwary ludowe na Dolnym Śląsku* (1956) dokonał opisu fonetycznego tychże gwar i wyznaczył ich zasięg geograficzny. Dalsze badania prof. S. Bąka zmierzały ku opracowaniom syntetycznym, jakimi są *Zróznicowanie narzecza śląskiego (Próba podziału i charakterystyka dialektów śląskich)* (1963), *O nowy podział dialektów śląskich* (1971) oraz popularna synteza wiedzy o dialekcie śląskim *Mowa polska na Śląsku* (1974). Wspólnie z prof. S. Rospondem rozwijali badania z zakresu dialektologii historycznej, ich owocem są prace ogłoszone pod ogólnym tytułem *Z badań nad przeszłością dialektu śląskiego*, jak też wiele innych artykułów tychże autorów. Pierwszą syntezę rozwoju dialektu śląskiego zamieścił S. Rospond w swoich *Dziejach polszczyzny śląskiej* (1959). Badania prof. Rosponda kontynuowali późniejsi profesorowie Feliks Pluta i Walenty Dobrzyński. F. Pluta ogłosił m.in. monografię *Dialekt głogówecki* (1963–1964), *Słownictwo Dzierżysławic w powiecie prudnickim* (1973); W. Dobrzyński opublikował *Gwary powiatu niemodlińskiego* (1963–1967). W pracach kręgu dialektologicznego brało udział wielu innych znanych językoznawców, uczniów prof. S. Rosponda: prof. Henryk Borek (dialektologia historyczna), dr Franciszek Bizoń (słownictwo gwar cieszyńskich), prof. Stanisław Reczek (śląskie słownictwo rolnicze).

W 1957 r. z inicjatywy profesorów S. Bąka i S. Rosponda w Instytucie Śląskim w Opolu rozpoczęto prace nad słownikiem gwar śląskich. Zeszyt próbny *Słownika gwar Śląska* ukazał się w 1982 r. Po śmierci prof. S. Bąka i prof. S. Rosponda dalszymi pracami nad słownikiem kierował prof. F. Pluta.

W 1998 r. ostateczną koncepcję słownika opracował prof. Bogusław Wyderka, uczeń prof. F. Pluty. Pierwszy tom *Słownika gwar śląskich* ukazał się w 2000 r. Kontynuowane są również badania historyczno-dialektologiczne; opracowania, jak też edycje dzieł XIX-wiecznych badaczy dialektu śląskiego ogłaszają S. Gajda, F. Pluta, B. Wyderka.

Na powojenną sytuację językową na Śląsku w istotny sposób wpłynęły ruchy migracyjne. W 1970 r. S. Rospond ogłosił, uważany dziś za programowy, artykuł *O integracji w ogóle, a na Śląsku w szczególności*. Badania terenowe podjęli jego uczniowie, dr Władysław Paryl (publikuje liczne artykuły o integracji na Dolnym Śląsku), dr Henryk Wopiński (śledzi losy gwary podhalańskiej w powiecie dzierżoniowskim), integrację na Pomorzu Szczecińskim bada prof. Janina Węgier. Z czasem metody badań integracji językowej ewoluowały w kierunku socjolingwistycznym, zwracano uwagę na język mocno związanych z pierwotnym środowiskiem gwarowym mieszkańców miast. Tak ukierunkowane badania podejmowali uczniowie prof. F. Pluty: prof. Bogusław Wyderka (*Język mówiony mieszkańców Baborowa na Śląsku Opolskim*, 1984) i dr Zbigniew Adamiszyn (*Funkcjonowanie systemu fonologicznego w potocznej polszczyźnie mówionej środowiska robotniczego w Kędzierzynie-Koźlu*, 1985). Nurt badań integracyjnych kontynuował prof. B. Wyderka (syntetyczne opracowanie *Przemiany językowe na ziemiach zachodnich i północnych*, 2001) oraz jego uczeń, dr Krzysztof Kleszcz (*Unifikacja języka mieszkańców okolic Brzegu na Śląsku Opolskim. Studium socjolingwistyczne*, 2002). Nowe propozycje metodologiczne tej szkoły zmierzają do opisu i interpretacji sytuacji językowej na Śląsku z odwołaniem do procesów społeczno-ekonomicznych, etniczno-narodowościowych i kulturowych (prace B. Wyderki: *O współczesnej sytuacji językowej na Śląsku Opolskim*, 1993; *Językowe subregiony Śląska*, 2002; *Śląsk jako region językowy*, 2003).

Wrocławsko-Opolska Szkoła Onomastyczna

Działała na UW (1945–1975) i w WSP w Opolu (1954–1975). Jej twórcą jest także prof. **Stanisław Rospond**, który sprowadził do Wrocławia językoznawców z innych miast (profesorów Stanisława Bąka, Władysława Kraszewskiego, Leszka Ossowskiego, Jerzego Kuryłowicza, Przemysława Zwolińskiego, Mariana Jakóbca).

We wszystkich śląskich placówkach naukowych S. Rospond rozwijał badania językoznawcze. Najwięcej sił poświęcił badaniom onomastycznym, które podyktowane były także potrzebami narodowej racji stanu. Z tych powodów wysunął i realizował koncepcję opracowania kilku syntez słownikowych (*Słownika nazw geograficznych Śląska*, *Słownika nazwisk śląskich*, *Słownika gwar śląskich* i *Atlasu językowego Śląska*). Były to prace zbiorowe, oparte na badaniach historycznych i współczesnych. Niektóre prace są kontynuowane do dziś. Znaczenie tych fundamentalnych przedsięwzięć polegało na fachowym udostępnieniu bogatych zasobów materiałowych ważnych dla dalszego rozwoju tej dyscypliny.

Głównym zadaniem powojennej onomastyki polskiej było przywrócenie na ziemiach zachodnich i północnych polskiej szaty nazewnictwa. Jako członek Komisji Ustalania Nazw Miejscowości przy Ministerstwie Administracji Publicznej S. Rospond wydał *Skorowidz ustalonych nazw miejscowych na Ziemiach Odzyskanych* (1948), cz. 1–2. Z tego nurtu zainteresowań zrodziły się prace S. Rosponda oraz jego uczniów (S. Rosponda, *Polsko-niemieckie substytucje graficzne i fonetyczne w najdawniejszych dyplomach i tekstach śląskich*, 1957; H. Borka, *Polnisch-deutsche Mischinamen in Schlesien*, 1965; T. Stojanowskiej-Gondeckiej, *Leksykalno-semantyczne adaptacje nazw niemieckich w nazewnictwie geograficznym Śląska*, 1973). Obszary dwujęzyczne (Śląsk, Pomorze) wymagały zastosowania metody substytucyjnej, dzięki której można było zrozumieć oddziaływanie na siebie języka polskiego i niemieckiego. Twórcą tej metody, którą wykorzystywali badacze z innych ośrodków kraju, był S. Rospond. Wrocławski uczony wypracował ponadto metodę podziału słotwórczego nazw miejscowych i osobowych *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*, 1957; *Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego*, 1965. Tworzył prace i artykuły programowe (Onomastyka słowiańska: 1. *Osiągnięcia badawcze*, 2. *Postulaty metodologiczne*, 1956, 1957; *Stan i potrzeby onomastyki polskiej*, 1961). Najważniejszym działem badań onomastycznych S. Rosponda była stratygrafia polskich i słowiańskich nazw miejscowych i osobowych, czyli ich chronologiczne i geograficzne rozwarstwienie. Badania te były wyłączną jego zasługą i doprowadziły do powstania *Atlasu onomastycznego Słowiańszczyzny*. Ogłosił też rodzaj zeszytu próbnego *Stratygrafia słowiańskich nazw miejscowych*, t. 1–3 (1974, 1976, 1983). Praca ta poprzedzona była studiami monograficznymi w skali ogólnosłowiańskiej, a opracowanymi przez profesora i jego

uczniów (S. Rospond, *Południowosłowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -itj-*, 1937; tenże, *Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem -bsk-*, 1969; H. Borek, *Zachodniosłowiańskie nazwy toponimiczne z formantem -bn-*, 1968; F. Nieckula, *Polskie nazwy miejscowe z sufiksem -jb-*, 1963). Prof. S. Rospond zajął się także m.in. kontaktami polsko-czeskimi, pisał o zasięgu *št, žd* ← *ps, tj, dj* w nazewnictwie południowosłowiańskim, o strukturze i geografii nazw miejscowych *-išt-* (*itjo*) w Bułgarii i Macedonii, o nazewnictwie północnej i południowej słowiańszczyzny (posesywa z formantem *-jb*) (1974). Ponadto badano nazwy miejscowe Śląska, ukazały się *Stosunki etniczno-językowe w okręgu nyskim i niemodlińskim* (1959, 1961), H. Borka, *Opolszczyzna w świetle nazw miejscowych* (1972), *Górny Śląsk w świetle nazw miejscowych* (1982), J. Domańskiego, *Nazwy miejscowe dzisiejszego Wrocławia i dawnego okręgu wrocławskiego* (1967). Obok opracowań monograficznych ukazały się publikacje dotyczące poszczególnych typów strukturalnych (T. Stojanowska, *Nazwy miejscowe typu Bojszowy, Makoszowy na Śląsku*, 1965; S. Sochacka, *Śląskie nazwy miejscowe typu Kolonowskie, Zawadzkie*, 1965; H. Borek, *Nazwy osobowe w funkcji nazw miejscowych na Śląsku (typ Jędrysek, Ozimek)*, 1965). Jednocześnie z pracami nad toponimią S. Rospond organizował badania nad nazwami osobowymi Śląska: *Słownik nazwisk śląskich* (1967, 1973), *Nazwiska Ślązaków* (1960) oraz prace jego uczniów: S. Reczka, *Nazwiska mieszczan opolskich* (1956), H. Borka i U. Sztumskiej, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do 1740 roku* (1976), F. Pluty, *Nazwiska żon i panien na Śląsku na podstawie księgi byczyńskiej* (1957).

Liczna kadra pracowników naukowych we Wrocławiu i w Opolu, pracując przez wiele lat pod kierunkiem S. Rosponda, nie tylko przejęła wiele z jego postulatów metodologicznych, ale też rozwijała własne zainteresowania badawcze. H. Borek np. odszedł od praktykowanego zwyczaju opracowania słownika alfabetycznego nazw miejscowych. Przedstawiał i analizował nazwy według typów semantycznych. Wiązał historię nazw z historią osadnictwa. S. Sochacka kontynuuje nurt historyczno-etymologiczny, redagując zapoczątkowany przez S. Rosponda *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska* (1970–2004), oraz koncentruje się na obszarach pogranicza polsko-łużyckiego i polsko-czeskiego. Problemy współczesnego imiennictwa na Śląsku podejmowali S. Gajda, *Socjologia imion na przykładzie Opola i okolic* (1973), E. Jakus-Borkowa, *Problemy socjolingwistyczne współczesnego imiennictwa na Śląsku* (1993), K. Nowik, *Współczesne śląskie imiona* (1994).

Onomastyka śląska dała nauce polskiej nowe metodologiczne wzorce: metodę strukturalną, substytucyjną, stratygraficzną (S. Rospond), oraz wielkich i małych typów w badaniach osadniczych (H. Borek). Żaden polski region nie doczekał się tak wielkich syntez: *Słownika nazwisk śląskich* oraz *Słownika etymologicznego nazw geograficznych Śląska* (t. 1–12).

Opolska Szkoła Stylistyczna

Początki szkoły związane są z historycznojęzykowymi badaniami S. Rosponda i jego opolskich uczniów nad polszczyzną literacką oraz regionalną śląską. Ich obiektem były księgi miejskie, ustawy cechowe, pamiętniki i inne do-

kumenty z przeszłości Śląska, a także osobniczy język pisarzy, por. m.in. S. Rospond, *Język i artyzm językowy Jana Kochanowskiego* (1953, wyd. 1961); H. Borek, *Język Adama Gdaczusza* (1962); J. Kopeć, *Język Józefa Lompy* (1965); F. Plu-

ta, *Gwara w utworach współczesnych pisarzy pochodzenia północnopolskiego* (1971) i *Język Rafała Urbana* (1992); K. Kwaśniewska-Mżyk, *Język Franciszka Karpińskiego* (1979); E. Malinowska, *Język i styl „Żywota Mikołaja Srebrzempisanego”* (1991). Autorzy tych prac odwołują się do tzw. stylistyki tradycyjnej. Analizę stylu sprowadza się w nich do wskazania nacechowanych środków językowych z różnych poziomów systemu języka (od fonetycznego po składniowy i leksykalny). Tworzą one warstwy stylowe jednorodnych środków, np. archaizmów, dialektizmów, kolokwializmów, zapożyczeń.

Z inicjatywy H. Borka rozwinęły się w Opolu w latach 70. i 80. zainteresowania językiem naukowym. Początkowo koncentrowały się one na terminologiach dziedzinowych: górniczej (S. Gajda), szkolnej (B. Wołowik), motoryzacyjnej (A. Starzec), chemicznej (J. Biniewicz) oraz na terminach w podręcznikach szkolnych (C. Łachut i H. Półchłopek). Syntezą opolskich badań terminologicznych cenionych nie tylko w skali ogólnopolskiej stała się monografia S. Gajdy *Wprowadzenie do teorii terminu* (1990).

Nowy program opolskich badań stylistycznych sformułował na przełomie lat 70. i 80. S. Gajda. Znalazł on najpełniejszy wyraz w pracy *Podstawy badań stylistycznych nad językiem naukowym* (1982). S. Gajda, odwołując się do dwu głównych nurtów tradycji stylistycznej: elokucyjnego

i holistycznego oraz do współczesnych postrukturalistycznych tendencji rozwojowych (komunikacjonizm, kierunek dyskursywno-kognitywny), zaproponował nowe ujęcie stylu i stylistyki. Podjęto w Opolu badania nad stylami: potocznym (Z. Adamiszyn, W. Lubaś), artystycznym (E. Dąbrowska, B. Wyderka), naukowym (S. Gajda, A. Starzec, J. Biniewicz), dydaktycznym (J. Nocoń, A. Tabisz), administracyjno-prawnym (E. Malinowska) i religijnym (M. Makuchowska).

W 1990 r. z inicjatywy S. Gajdy powstał Zakład Stylistyki w Instytucie Filologii Polskiej oraz Komisja Stylistyczna w Komitecie Językoznawstwa PAN. Od 1988 r. organizowane są w Opolu coroczne międzynarodowe konferencje stylistyczne, a od 1992 r. zaczął ukazywać się w Opolu międzynarodowy rocznik „Stylistyka”. Wydano także *Przewodnik po stylistyce polskiej* (1995) oraz 14-tomową serię *Najnowsze dzieje języków słowiańskich* (1996–2004), a także pierwszy tom *Słowotwórstwo/Nominacja* w ramach kolejnej serii *Komparacja Systemów i Funkcjonowania Współczesnych Języków Słowiańskich* (2003).

Szerzej o stylistyce opolskiej zob.: S. Gajda, *Opolska stylistyka*, „*Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki*”, 2002, nr 1–2, s. 43–57 i *Współczesna stylistyka polska*, „*Stylistyka*”, 2003, s. 371–385.

Wrocławsko-Opolska Szkoła Sławistyczna

Jej założycielami byli Stanisław Rospond i Leszek Ossowski (zob. też: Humanistyka i nauki społeczne, s. 281). W swoich badaniach podejmowali oni ważne dla sławistyki problemy. Jednym z nich jest zagadnienie etnogenezy Słowian (zob. S. Rospond, *Etnogeneza Słowian w świetle terminologii topograficznej*, [w:] *Onomastica Jugoslavica*, X, 1982, s. 107–120; L. Ossowski w artykułach *Zagadnoje Polesje – prarodina slavian* (1971); *Czas i miejsce powstania języka prasłowiańskiego* (1992). Obaj uczeni stosowali w swoich badaniach perspektywę indoeuropeistyczną (zob. S. Sochacka, *Badania sławistyczne i indoeuropeistyczne profesora Stanisława Rosponda*, [w:] *Rozprawy Komisji Językowej WTN*, 1986 XIV, s. 61–68). Badacze ci, stojąc na gruncie metodologii strukturalistycznej z jednej strony, i preferując analizę procesów językowych za pomocą instrumentów komparatystycznych z drugiej, otworzyli perspektywy badań swoim następcom. W 14-tomowych *Najnowszych dziejach języków słowiańskich* (1996–2004) opracowanych na podstawie koncepcji S. Gajdy i wydanych pod jego ogólną redakcją, współczesne języki słowiańskie rozpatrywane są w perspektywie dynamicznej, w ich socjolingwistycznych uwarunkowaniach. Kontynuacją tego programu jest najnowszy projekt badawczy „Komparacje systemów funkcjonowania współczesnych języków słowiańskich”, opracowany i realizowany przez międzynarodowy zespół sławistów pod kierunkiem S. Gajdy (t. I, *Słowotwórstwo. Nominacja*, red. I. Ohnheiser, 2003). Metodologicznie nawiązują te badania do najlepszych wzorców badań językoznawstwa porównawczego szkoły S. Rosponda i L. Ossowskiego. Do tej szkoły nawiązują także prace Stanisławy Sochackiej, Stanisława Kochmana, Wojciecha Chlebdy, Czesława Lachura i Mieczysława Balowskiego.

Badania S. Sochackiej wyrastają na gruncie prac S. Rosponda poświęconych stosunkom językowym polsko-czeskim

(S. Sochacka, *Listy Lucjana Malinowskiego do Jarosława Golla, Przyczynek do dziejów polsko-czeskich kontaktów naukowo-kulturalnych w drugiej połowie XIX wieku*, 1975; *Działalność sławistyczna W. Nehringa*, 1980). Inspiracją dla badań kontaktów językowych polsko-wschodniosłowiańskich, podejmowanych w licznych publikacjach S. Kochmana, stały się prace L. Ossowskiego dotyczące stosunków językowych na pograniczu dialektalnym polsko-białorusko-ukraińskim. Prace S. Kochmana, zwłaszcza monografie: *Polsko-rosyjskie kontakty językowe w zakresie słownictwa w XVII wieku*, 1967; *Polsko-rosyjskie stosunki językowe od XVI do XVIII w.*, 1975, miały szeroki rezonans w piśmiennictwie sławistycznym. Prace Wojciecha Chlebdy powstają głównie w ramach stworzonego przezeń paradygmatu frazeologii aspektowej zwanej frazematyką (frazeologią nadawcy, frazeologią pragmatyczną). Badania i publikacje Czesława Lachura dotyczą różnorodnych relacji zachodzących w układzie „czas i przestrzeń a język naturalny”, w którym dane nauk przyrodniczych są harmonijnie konfrontowane z analizami lingwistycznymi, i to zarówno *stricte* gramatycznymi (zwłaszcza składniowymi), jak i szerszymi interpretacjami etnolingwistycznymi. Na materiale języków słowiańskich (a częściowo i pozasłowiańskich) prowadzone są analizy możliwości wyrażania przez język naturalny parametrów spacio-temporalnych ze szczególnym uwzględnieniem opozycji spoczynku i ruchu w przestrzeni. Zainteresowania badawcze Mieczysława Balowskiego dotyczą powojennego funkcjonowania języka polskiego i czeskiego (częściowo również górnołużyckiego), w ich różnorodnych odmianach, stylach i funkcjach ze szczególnym uwzględnieniem odmiany artystycznej i publicystycznej. Wiele prac Balowskiego analizuje i interpretuje zmiany w polszczyźnie i czeszczyźnie zachodzące pod wpływem przemian społeczno-politycznych ostatniego piętnastolecia.

STANISŁAW BĄK

(1900–1981)
dr 1926, dr hab. 1950,
prof. nadzw. 1954, prof. zw. 1961
współzałożyciel Szkoły
Dialektologicznej

STANISŁAW ROSPOND

(1906–1982)
dr 1929, dr hab. 1937,
prof. nadzw. 1946, prof. zw. 1956
założyciel językoznawczych szkół:
Dialektologicznej, Onomastycznej,
Stylistycznej, Sławistycznej

LESZEK OSSOWSKI

(1905–1996)
dr 1932, dr hab. 1946,
prof. nadzw. 1946, prof. zw. 1971
współzałożyciel Szkoły
Sławistycznej

Henryk Borek

dr 1960, dr hab. 1967,
prof. nadzw. 1973,
prof. zw. 1982
szkoły: Onomastyczna,
Sławistyczna

9 dr.

Stanisław Gajda

dr 1975, dr hab. 1981,
prof. 1990
szkoły: Stylistyczna,
Sławistyczna

7 dr.

Anna Starzec

dr 1981, dr hab. 1998
Szkoła Stylistyczna

Ewa Malinowska

dr 1986, dr hab. 2002
Szkoła Stylistyczna

Jerzy Biniewicz

dr 1986, dr hab. 2003
Szkoła Stylistyczna

Walenty Dobrzyński

dr 1961, dr hab. 1974,
prof. zw. 1989
szkoły: Dialektologiczna,
Sławistyczna

Feliks Pluta

dr 1961, dr hab. 1972,
prof. nadzw. 1976,
prof. zw. 1991
szkoły: Dialektologiczna,
Stylistyczna

11 dr.

Bogusław Wyderka

dr 1979, dr hab. 1990,
prof. 2000
szkoły: Dialektologiczna,
Stylistyczna

4 dr.

Stanisława Sochacka

dr 1967, dr hab. 1980,
szkoły: Onomastyczna,
Sławistyczna

2 dr.

Stanisław Kochman

dr 1964, dr hab. 1974,
prof. zw. 1981
Szkoła Sławistyczna

14 dr.

Wojciech Chlebda

dr 1980, dr hab. 1991,
prof. 1998
Szkoła Sławistyczna

3 dr.

Czesław Lachur

dr 1980, dr hab. 2000
Szkoła Sławistyczna

Mieczysław Bałowski

dr 1990, dr hab. 2002
Szkoła Sławistyczna

Stanisław Rospod – ur. 1906 w Liszkach pod Krakowem, zm. 1982. Studiował na UJ filologię polską i słowiańską (1925–1929). Tytuł mgr. i dr. uzyskał w 1929. W l. 1929–1931 lektor języka polskiego w Lyonie; 1931–1933 stypendysta rządowy w Belgradzie. W l. 1936–1941 pracował na UJK we Lwowie. Habilitował się w 1937, a w 1945 uzyskał tytuł doc. na UJ. Od listopada 1945 prof. i kier. Katedry Języka Polskiego we Wrocławiu, aż do 1969. Równolegle kier. Katedry Języka Polskiego w Opolu (1954–1975). W l. 1956–1960 dziekan Wydziału Filologicznego we Wrocławiu. Twórca ośrodków językoznawczych we Wrocławiu, w Opolu i Katowicach. Założyciel WTN, czł. m.in. Polskiego Towarzystwa Językoznawczego PAN i Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jego dorobek liczy ok. 800 prac naukowych, w tym 50 książek. Wypromował ok. 300 magistrów, 20 doktorów, 8 doktorów hab., kilku profesorów. Wykładał gościnnie na wielu uniwersytetach europejskich (m.in. Moskwa, Sztokholm, Helsinki, Kopenhaga, Wiedeń, Praga).

Stanisław Bąk – ur. 1900 w Tarnobrzegu, zm. 1981 we Wrocławiu. W l. 1921–1926 studiował językoznawstwo polskie i słowiańskie pod kierunkiem T. Lehra-Splawińskiego na UJK we Lwowie. Od 1926 był tam st. asystentem Katedry Filologii Słowiańskiej. Ze względów rodzinnych w 1928 przeniósł się na Śląsk, gdzie objął posadę nauczyciela języka polskiego w państwowym gimnazjum w Mikołowie. Lata okupacji hitlerowskiej spędził w rodzinnym Grębowie, gdzie pracował na roli i nauczał na tajnych kompletach. W 1944 był współorganizatorem Prywatnego Gimnazjum Wiejskiego w Grębowie. W 1946 przeniósł się do Wrocławia i objął stanowisko adiunkta w Instytucie Filologii Polskiej i Słowiańskiej UWr. W 1950 uzyskał tytuł dr. hab. z językoznawstwa polskiego. W 1961 został prof. zw. na Wydziale Filologicznym UWr. Jest autorem ok. 140 prac naukowych poświęconych dialektologii, historii języka i onomastyce. Do najważniejszych należą: *Prace dialektologiczne na Śląsku*, *Dialekty Śląskie*, *Gwary ludowe na Dolnym Śląsku*, *Mowa polska*

na Śląsku, *Zróżnicowanie narzecza śląskiego. Próba podziału i charakterystyki dialektów śląskich*. Badał także gwary małopolską, język Mikołaja Reja, nazwy miejscowe i osobowe na Śląsku i w Małopolsce.

Leszek Ossowski – ur. 1905 w Warszawie, zm. 1996. Dzieciństwo i młodość spędził na ziemiach białoruskich w granicach dawnej RP. Po maturze w gimnazjum w Nieświeżu, studiował slawistykę na UAM pod kierunkiem prof. E. Klicha i na UJ u profesorów K. Nitscha, I. Ziłyńskiego, T. Lehra-Splawińskiego, uzyskując doktorat w 1932. Poglębiał swoją wiedzę slawistyczną jako stypendysta naukowy w Sofii (1932–1934). Przed wojną rozpoczął też pracę zawodową jako lektor języka białoruskiego i bułgarskiego na UJ i UJK (1935–1939). W l. 1939–1945 pracował jako doc. w Katedrze Filologii Sło-

wiańskiej UJK. Habilitował się na UJ w 1946 i został powołany na stanowisko prof. nadzw. i kier. Katedry Języka Rosyjskiego na UW. Z tą uczelnią związany był 20 lat. Równocześnie prowadził zajęcia w WSP w Opolu (1953–1964), przyczyniając się do rozwoju językoznawstwa wschodniosłowiańskiego na tej uczelni. Od 1964 do przejścia na emeryturę w 1975 był związany z UAM, gdzie współorganizował filologię rosyjską. Tu też otrzymał tytuł prof. zw. (1971). Jego dorobek naukowy obejmuje trzy główne grupy problemów: 1. gwary białoruskie i poleskie z uwzględnieniem zjawisk językowych pogranicza ukraińsko-białoruskiego i kontaktów językowych polsko-białoruskich; 2. system gramatyczny języka rosyjskiego w ujęciu diachronicznym i synchronicznym; 3. zagadnienia etnogenezy Słowian.

SZKOŁY LITERATUROZNAWCZE STANISŁAWA KOLBUSZEWSKIEGO

Studia nad literaturą polską XIX i XX w.

Prof. **Stanisława Kolbuszewskiego** interesowały szczególnie dwie epoki literackie: romantyzm i Młoda Polska (modernizm). W 1959 r. zapoczątkował on serię monografii i studiów WSP w Opolu tomem *Romantyzm i modernizm. Studia o literaturze i kulturze*, w którym umieścił większość swoich najcenniejszych prac powstałych po II wojnie światowej, poświęconych czasom Adama Mickiewicza i Stanisława Wyspiańskiego. Poza wymienionymi twórcami interesowali go m.in. Juliusz Słowacki, Teofil Lenartowicz, Aleksander Fredro, Stanisław Przybyszewski, Jan Kasprówicz, Wacław Berent, Stefan Żeromski. Niemal wszystkie prace naukowe S. Kolbuszewskiego mają, poza merytorycznymi (dokumentacyjnymi i interpretacyjnymi), walory literackie, przybierają z reguły kształt znakomicie skonstruowanych esejów. Po wydaniu *Romantyzmu i modernizmu...*, tego *opus magnum* uczzonego, prof. Kolbuszewski jeszcze wielokrotnie badał dorobek literacki twórców preferowanych przez siebie epok, zachęcał też do tego swoich uczniów i zarazem współpracowników.

Najstarszy z nich, prof. Władysław Studencki, był kontynuatorem badań swego mistrza w zakresie literatury polskiej okresu modernizmu (zajął się m.in. życiem i twórczością Ludwika Marii Staffa oraz biografią i dorobkiem literackim Wacława Berenta). Nie tylko kontynuował zainteresowania prof. S. Kolbuszewskiego, ale je poszerzył o badania literatury współczesnej, opracowując np. twórczość dramatyczną Emila Zegadłowicza oraz pisarstwo „alchemika słowa”, Jana Parandowskiego. Stała właściwość warsztatu naukowego prof. Studenckiego stanowiły jego zainteresowania psychologiczno-biograficzne.

Uczniowie i współpracownicy prof. W. Studenckiego (niektórzy z nich będący jeszcze wychowankami prof. S. Kolbuszewskiego) swoje monografie i rozprawy poświęcili: biografii i twórczości literackiej Sewera Maciejewskiego (doc. Stefan Smak, 1913–1985); dramatom Leopolda Staffa i pisarstwu Włodzimierza Tetmajera (dr hab. Leokadia Pośpiechowa); twórczości literackiej Poli Gojawiczyńskiej (dr hab. Adela Pryszczewska-Kozołub); osiągnięciom literackim „ironisty i marzyciela” Jana Lemańskiego oraz warszawskiemu „Głosowi” z l. 1886–1894

(prof. Władysław Hendzel); miejscu literatury niemieckiej w czasopiśmie polskich końca XIX i początku XX w. (prof. Piotr Obrączka); recepcji kultury Orientu przez pozytywistów polskich (prof. Wiesław Olkusz); dramaturgii Aleksandra Fredry w l. 1839–1876 (dr hab. Irena Jokiel); problematyce górskiej i góralskiej w literaturze polskiej oraz Stanisławowi Witkiewiczowi (prof. Zdzisław Piasecki).

Najmłodszy badacz XIX- i XX-wiecznej literatury polskiej uwagę swoją skupił na: polsko-francuskich związkach literackich dotyczących parnasizmu; polsko-niemieckich, dotyczących motywów metafizycznych w polskiej i niemieckiej prozie drugiej połowy XIX w. (dr hab. Aneta Mazur); powrotach baryku w polskiej poezji współczesnej (dr hab. Elżbieta Dąbrowska); motywach antycznych w poezji młodopolskiej (dr Sabina Brzozowska); sporach o światopoglądowe podstawy krytyki literackiej między Stanisławem Brzozowskim i Karolem Irzykowskim (dr Artur Królika); tematyce kresowej – z pogranicza narodów, wiar, kultur i języków (dr Adam Wierciński).

Badania śląskoznawcze, w tym regionalnej literatury śląskiej

Tematyka śląskoznawcza w opolskich badaniach naukowych najdobitniej uwydatniła się w dorobku prof. **Stanisława Kolbuszewskiego**. Napisał ok. 40 prac dotyczących spraw Śląska i regionalnej literatury śląskiej (rozległe studium *Śląskie impresje Stanisława Wyspiańskiego*).

Tropem prof. Kolbuszewskiego podążyli: prof. Jerzy Pośpiech, autor m.in. prac o Śląsku w twórczości i korespondencji Józefa Ignacego Kraszewskiego oraz o Stanisławie Wasylewskim na Śląsku Opolskim; doc. Stanisław Dąbrowski (1907–1992), autor kilku prac o Janie Nikodemie Jaroniu; doc. Stefan Smak, który opracował monografię pisarstwa Karola Miarki; dr hab. Adela Pryszczewska-Kozołub, autorka rozprawy o Wincentym Ogrodzińskim; dr hab. Leokadia Pośpiechowa i prof. Władysław Hendzel, którzy pisali o profesjonalnych i ludowych pisarzach Opolszczyzny; dr hab. Krystyna Kossakowska-Jarosz, autorka m.in. rozprawy *Śląsk znany. Śląsk nie znany*.

SZKOŁA LITERATUROZNAWSTWA SLAWISTYCZNEGO

Prof. dr hab. **Marian Jakóbiec***, nestor polskiej slawistyki historycznoliterackiej, był założycielem Szkoły Literaturoznawstwa Slawistycznego. Na UW oraz w Opolu w WSP i na

uniwersytecie szkoła ta rozwijana była przez jego uczniów: prof. dr hab. Zbigniewa Barańskiego i prof. dr hab. Telesfora Poźniaka.

* Zob.: Humanistyka i nauki społeczne, s. 284.

STANISŁAW KOLBUSZEWSKI
(1901–1965)
dr 1925 (promotor S. Dobrzycki),
dr hab. 1950, prof. nadzw. 1954, prof. zw. 1956
twórca szkół: Studia nad Literaturą Polską
XIX i XX w., Badania Śląskoznawcze
(w tym regionalnej literatury śląskiej)

8 dr.

Władysław Studencki
(1910–1985)
kontynuator Szkoły Literaturoznawczej
dr 1960, dr hab. 1963,
prof. nadzw. 1972, prof. zw. 1977
twórcy „wielcy i mali” w literaturze Młodej
Polski i współczesnej,
wielostylowość i wielogatunkowość dzieł
literackich

18 dr.

Zdzisław Piasecki
dr 1966, dr hab. 1982, prof. nadzw. 1983,
prof. zw. 1998
góry i góralszczyzna w literaturze polskiej,
twórczość literacka drugiego pokolenia
pozytywistów polskich

5 dr.

Aneta Mazur
dr 1992, dr hab. 2002
związki literackie polsko-francuskie
i polsko-niemieckie

1 dr.

Władysław Hendzel
dr 1972, dr hab. 1986, prof. nadzw. 1990
literatura i czasopiśmiennictwo drugiej
połowy XIX i XX w.,
literatura i literaci Opolszczyzny

2 dr.

Piotr Obrączka
dr 1970, dr hab. 1983, prof. nadzw. 1990
prof. zw. 1998
polsko-niemieckie związki literackie

3 dr.

Adela Pryszczewska-Kozołub
dr 1966, dr hab. 1980
tradycje naturalistyczne w literaturze
polskiej XX w.

12 dr.

Irena Jokiel
dr 1976, dr hab. 1996
dramat polski XIX w.

1 dr.

Jerzy Pośpiech
kontynuator Szkoły Śląskoznawczej
dr 1965, dr hab. 1975,
prof. nadzw. 1987, prof. zw. 1994
motywy śląskie w literaturze polskiej,
paremiografia śląska i ogólnopolska

7 dr.

Wiesław Olkusz
dr 1981, dr hab. 1993, prof. nadzw. 2001
recepja kultury Wschodu w literaturze
polskiej drugiej połowy XIX w.,
związki literatury i malarstwa

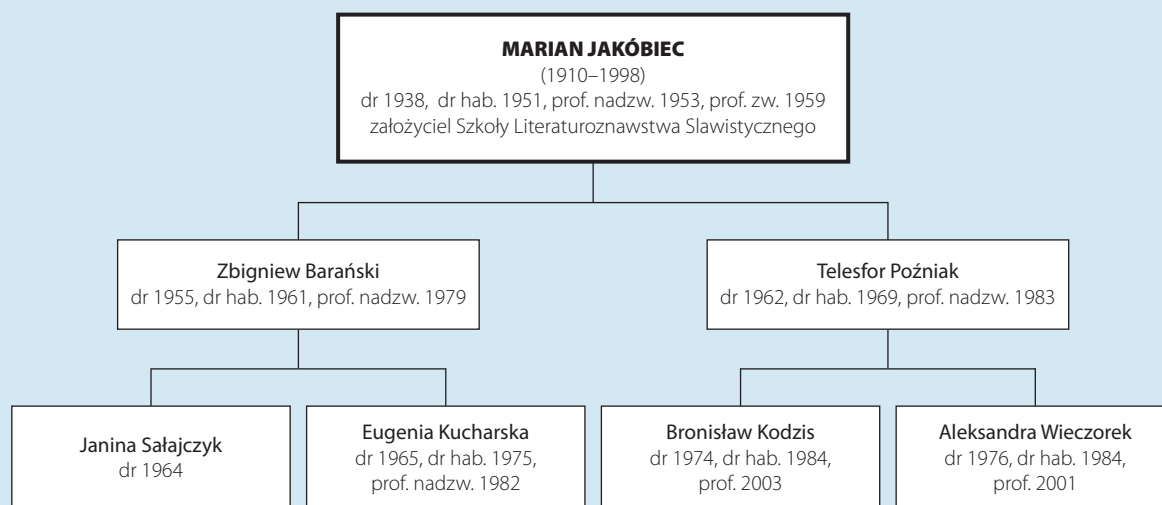
2 dr.

Stanisław Kolbuszewski – ur. 1901 w Przemyśle, zm. 1965 we Wrocławiu. Studia polonistyczne w l. 1919–1925; nauczyciel gimnazjalny w Środzie Wielkopolskiej i Poznaniu w l. 1925–1928; dr n. hum. 1925; stypendysta Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Paryż 1928–1950), st. asystent przy Seminarium Historii Literatury Polskiej UAM 1950–1954; dr hab. 1950; prof. nadzw. 1954; prof. zw. 1956. W l. 1954–1959 kier. Katedry Literatur Słowiańskich na Uniwersytecie Łódzkim w Rydzu; 1945–1965 kier. Katedry Historii Literatury Polskiej (II nowszej) na UW; 1953–1963 kier. Katedry Historii Literatury Polskiej WSP w Opolu. Rektor WSP w Opolu 1956–1959; czł. założyciel Instytutu Śląskiego w Opolu (1957). Twórca i organizator dwu opolskich polonistycznych szkół naukowych. Autor ok. 400 prac naukowych (w tym kilkunastu książkowych), popularnonaukowych i recenzentkich. Wybitny znawca i badacz literatury polskiej okresu romantyzmu i modernizmu; również literatur słowiańskich, zwłaszcza czeskiej i rosyjskiej. Inspirator i realizator badań śląskoznawczych. Odznaczony m.in. Złotym Wawrzynem Akademickim PAL, łódzką Komandorią Orderu „Triju Zwaigznu” i Krzyżem Oficerskim OOP.

Cecha znamienna szkoły M. Jakóbca – nowoczesna metodologia komparatystyczna – była motywem przewodnim zainteresowań badawczych i narzędziem poznawczym tego dojrzałego slawisty. Zaszczepił ją też swoim uczniom, co tej szkole wyznaczyło znaczące miejsce w literaturoznawstwie polskim i europejskim.

Prof. dr hab. Zbigniew Barański rozwinął przede wszystkim badania związane z recepcją literatury polskiej w Rosji w drugiej połowie XIX w. i w początkach XX w. (zob. jego *Literaturę polską w Rosji na przełomie XIX i XX wieku*, 1962).

Nieprzemijające walory poznawcze i metodologiczne posiadają syntezy dziejów procesów literackich w Rosji pióra Z. Barańskiego, zawarte w takich kompendiach, jak *Historia literatury rosyjskiej*, pod red. M. Jakóbca, t. II (1971); *Literatura rosyjska w zarysie*, pod red. Z. Barańskiego i A. Semczuka (1975). W *Dziejach literatur europejskich* pod red. W. Floryana (t. III, cz. I, 1989) opracował wspólnie z Antonim Semczukiem rozdziały dotyczące folkloru rosyjskiego literatury staroruskiej, baroku, literatury przełomu XIX i XX w. i literatury okresu sowieckiego.

Marian Jakóbiec – ur. 1910, zm. 1998 w Hinowie k. Brzeżan w dawnym woj. tarnopolskim. Studia z filologii polskiej i słowiańskiej odbył na UJK. Jego mistrzem był J. Kleiner, zainteresowania sławistyczne rozwinął i pogłębił pracując w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich. Stypendia w Czechach i Jugosławii zaowocowały doktoratem w 1938. Płaszczyzną metodologiczną dySSERTacji stała się komparatystyka literaturoznawcza polsko-słowiańska, która to metodologia była narzędziem badawczym także późniejszych prac M. Ja-

kóbca. Najbardziej znaczące z nich powstały po 1945. Dają one podstawę do zaliczania M. Jakóbca do grona założycieli powojennej rusycystyki polskiej, współtwórcy nowoczesnej polskiej sławistyki literaturoznawczej. Jego dorobek publikowany liczy ponad 200 pozycji. Po wojnie na stałe związał się z UW (od 1947), habilitując się w 1951 (UJ). Tytuł prof. nadzw. i zw. uzyskał kolejno w l. 1953 i 1959.

Uczeń M. Jakóbca, wybitny znawca literatur Słowian Wschodnich, prof. dr hab. Telesfor Poźniak rozwinął własny kierunek naukowy. Cechuje się otwartością metodologiczną, swoistym synkretyzmem metodologicznym, rozstrzygnięciem o wartościach estetycznych dzieła w kontekście ideowo-kulturowym, rozpatrywaniem kultury literackiej Słowiańszczyzny w kontekście kultury ogólnoeuropejskiej, analizą, opisem i interpretacją dzieł literatury rosyjskiej na tle innych literatur słowiańskich (komparatystyka literacka), podejmowaniem badań nad pisarstwem autorów znaczących dla historii literatury rosyjskiej i innych literatur słowiańskich (F. Dostojewski, I. Wazow), akcentowaniem w badaniach historycznoliterackich okresów istotnych ze względu na ich wartości ideowe i filozoficzno-estetyczne (modernizm rosyjski, romantyzm bułgarski), a także eksponowaniem bogactwa i wartości literatur słowiańskich rzadko opisywanych w literaturoznawstwie polskim (literatura białoruska i bułgarska).

Monografie prof. dr. T. Poźniaka to: *Dostojewski w kręgu symbolistów rosyjskich*, 1967; *Dostojewski i Wschód. Szkic z pogranicza kultur*, 1992; *Antologia literatury białoruskiej od XIX do początku XX wieku*, 1993.

Do wymienionych cech pisarstwa naukowego prof. dr. T. Poźniaka nawiązuje opolska sławistka, prof. dr hab. Aleksandra Wieczorek. Jej badania naukowe koncentrują się wokół zagadnień ideowo-artystycznych prozy i poezji rosyjskiego srebrnego wieku, kategorii kulturowych w twórczości

mniej obecnych w badaniach przedstawicieli modernizmu rosyjskiego (M. Wołoszyn, N. Gumilow, W. Chodaszewicz, G. Iwanow, Z. Gippius), korespondencji sztuk w kulturze rosyjskiej srebrnego wieku, polsko-rosyjskich związków literackich w XIX i XX w., kwestii filozoficzno-estetycznych w poezji pierwszego pokolenia emigracji rosyjskiej.

Najważniejsze prace A. Wieczorek: *Krótką formą narracyjną w literaturze rosyjskiej początku XX wieku (1905–1917)*, 1984; *W kręgu tradycji kulturowych. Annienski. Wołoszyn. Gumilow*, 1998.

Podstawową dziedziną badań naukowych prof. dr. hab. Bronisława Kodzisa, opolskiego sławisty, ucznia T. Poźniaka, jest literatura rosyjska XX w., której poświęcił 2 monografie oraz 20 artykułów i recenzji. Śledzi on także dzieje współczesnej literatury białoruskiej. Od początku lat 90. poszerzył pole penetracji badawczych o rosyjską literaturę emigracyjną, w szczególności analizując dorobek literacki tzw. pierwszej fali rosyjskiej emigracji, przypadającej na l. 1918–1939. Podjął nad nią studia kompleksowe, uwzględniając zarówno dorobek pojedynczych pisarzy i stowarzyszeń twórczych, jak również myśl polityczno-społeczną i religijną oraz życie kulturalne najważniejszych ośrodków ówczesnej rosyjskiej diaspory, jej działalność teatralną, naukową, oświatową i wydawniczą. Tej problematyce badawczej poświęcił B. Kodzis monografię *Literaturnye centry russkowo zarubiežia 1918–1939* oraz ponad 20 rozpraw i artykułów.

OPOLSKA SZKOŁA FOLKLORYSTYKI

Prof. dr hab. **Dorota Simonides** jest twórcą Opolskiej Szkoły Folklorystyki. Zainicjowała ona terenowe i teoretyczne badania nad folklorem, tworząc na studiach polonistycznych specjalizację folklorystyczną (1976), a później specjalność folklorystykę (1996). Za jej największe osiągnięcia badawcze

należy uznać prace nad folklorem słownym (m.in.: *Baśń i podanie górnośląskie*, 1961; *Współczesna śląska proza ludowa*, 1969; *Powstania śląskie we współczesnych opowiadaniach ludowych*, 1972; *Bery to nie tylko gruszek, czyli rzecz o humorze śląskim*, 1984; *Śląski horror. O diablach, skarbnikach, utopcach*

DOROTA SIMONIDES
dr 1962, dr hab. 1970,
prof. nadzw. 1977, prof. zw. 1984
założyciel Opolskiej Szkoły Folklorystyki

7 dr.

Teresa Smolińska
dr 1983, dr hab. 1993,
prof. nadzw. 1994

Piotr Kowalski
dr 1984 (promotor
J. Jastrzębski),
dr hab. 1992,
prof. nadzw. 1994,
prof. zw. 2001

**Krystyna
Kossakowska-Jarosz**
dr 1989 (promotor
J. Jastrzębski),
dr hab. 2000,
prof. nadzw. 2002

Dorota Simonides – ur. 1928 w Katowicach-Janowie; studiowała filologię polską i etnografię na UJ (1951–1953) i na UW (1953–1955); od 1957 pracownik naukowy WSP w Opolu, później tamtejszego uniwersytetu; dr n. hum. 1962; dr hab. 1970; prof. nadzw. 1977; prof. zw. 1984; kier. Zakładu Literatury dla Dzieci i Młodzieży 1970–1972; kier. Zakładu Folklorystyki i Piśmiennictwa Śląskiego 1973–1987; kier. Katedry Etnografii UW 1973–1975; dyr. Instytutu Filologii Polskiej 1974–1980; kier. Katedry Folklorystyki 1988–1996; prezes Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego od 1999 (wcześniej wiceprezes, przewodnicząca Sekcji Folkloru przy ZG), czł. m.in. Komitetu Nauk Etnologicznych PAN od 1975, Komitetu Słowianoznawstwa od 1982, Komisji Słowiańskiego Folkloru przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów, a także wielu międzynarodowych towarzystw i rad naukowych; czł. komitetów redakcyjnych „Literatury Ludowej” (od 1976) i „Ludu” (od 2000). Autorka 300 publikacji, w tym 19 książek i 14 prac redakcyjnych (do 2003). Poseł na Sejm VIII kadencji; senator RP od 1990. Wyróżniona m.in. Nagrodą im. Gustawa Morcinka, Nagrodą im. Karola Miarki, Nagrodą im. Wojciecha Korfańtego, Nagrodą i Medalem Zygmunta Glogera, Nagrodą im. O. Kolberga, Europejską Nagrodą im. J.G. Herdera.

i innych strachach, 1984), środowiskowym (np.: *Współczesny folklor słowny dzieci i nastolatków*, 1976; *O współczesnych pamiętnikach dzieci*, 1993) i obrzędowym (np.: *Od kolebki do grobu. Śląskie wierzenia, zwyczaje i obrzędy rodzinne w XIX wieku*, 1988), teorią i metodologią folklorystyki, nad procesami kształtowania się na Górnym Śląsku świadomości i tożsamości narodowej, integracją kulturową po 1945 r. Była kierownikiem 17 prac zespołowych, z których jako największe osiągnięcie naukowe należy wymienić dwie monografie folkloru i kultury Górnego Śląska: *Folklor Górnego Śląska* (1989) i *Kultura ludowa śląskiej ludności rodzimej* (1991).

Zainicjowane badania śląskoznawcze prowadzili i kontynuują uczniowie D. Simonides: J. Hajduk-Nijkowska, T. Smolińska (np.: *Jo wóm trocha połosprawim... Współcześni gawędziarze ludowi na Śląsku*, 1986; *Tradycyjne zwyczaje i obrzędy śląskie. Wypisy*, 1994, 2003), kolejne pokolenie najmłodszych badaczy, uczniów T. Smolińskiej: dr Dorota Światała-Trybek (*Święto i zabawa. Odpusty parafialne na Górnym Śląsku*, 2000), dr Kornelia Lach (*Wierzenia, zwyczaje i obrzędy. Folklor pogranicza polsko-czeskiego*, 2000, 2004), dr Joanna Światała-Mastalerz oraz współpracownicy D. Simonides: J. Pośpiech (także prace niemcoznawcze, np.: *Tradycje folklorystyczne na Śląsku w XIX i XX wieku <do 1939 r.>*, 1977; *Z dziejów i dorobku folklorystyki śląskiej <do 1939 r.>*, red., 2002; *Lucjan Malinowski a Śląsk <Działalność śląskoznawcza, teksty ludoznawcze>*, 1976; *Zwyczaje i obrzędy doroczne na Śląsku*, 1987) i K. Kossakowska-Jarosz.

Badania w Opolskiej Szkole Folklorystyki koncentrowały się i nadal koncentrują na zbieractwie terenowym, edycjach tekstów, na folklorze środowiskowym, czasopiśmiennictwie śląskim, historii folklorystyki polskiej i niemieckiej, literaturze i kulturze popularnej oraz „pojmowaniu folklorystyki

jako odmiany społecznej diagnostyki, wpływającej z uzasadnień antropologicznych”. Rozwinął te idee, tworząc podstawy „folklorystyki antropologicznej”, uczeń prof. C. Hernasa, prof. dr hab. Piotr Kowalski (*Współczesny folklor i folklorystyka. O przedmiocie poznania w dzisiejszych badaniach folklorystycznych*, 1990). Zainicjowane więc przez D. Simonides interpretacje tradycyjnego folkloru w kontekście kultury popularnej doprowadziły do połączenia warsztatu folklorystycznego z szeroko rozumianym kulturoznawstwem, wpisując się w perspektywę historii kultury. W tym nowym nurcie mieści się dorobek naukowy P. Kowalskiego, (*Leksykon. Znaki świata. Omeny, symbole, znaczenie*, 1998; *Chleb nasz powszedni. O pieczywie w obrzędach, magii, literackich obrazach i opiniach dietetyków*, 2000; *Odyseje nasze byle jakie. Droga, przestrzeń i podróżowanie w kulturze współczesnej*, 2002; *Woda żywa. Opowieść o wodzie, zdrowiu, higienie i dietetyce*, 2002) i jego uczniów: dr Katarzyny Łeńskiej-Bąk, dr Anny Błaszczak, Hanny Jaxa-Rożen i dr. Marka Kawy.

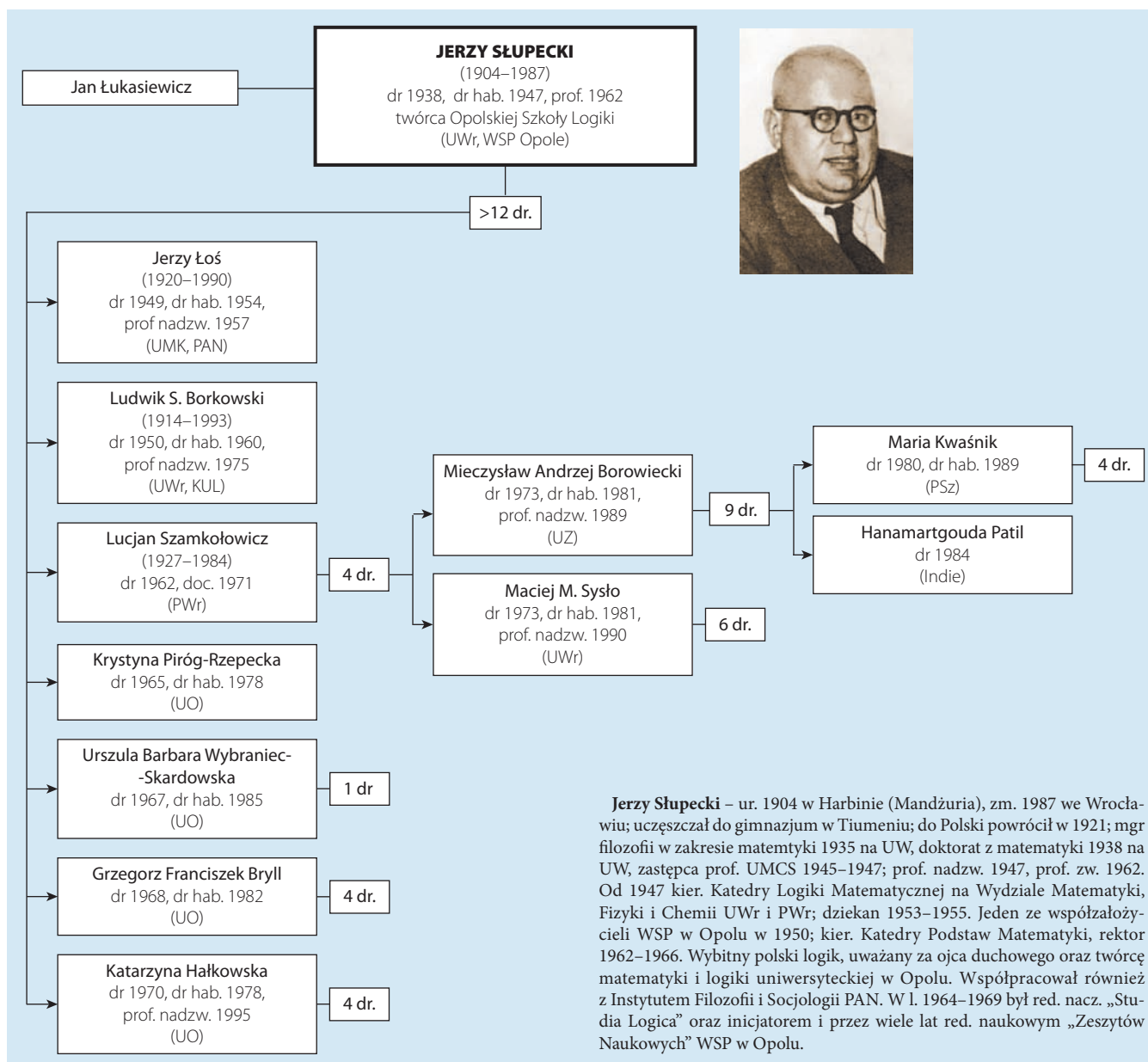
Aktualnie w Katedrze Folklorystyki kontynuowane są prace śląskoznawcze, dotyczące szeroko rozumianej kultury regionalnej, powstają też nowe prace dotyczące m.in. kultury magicznej, symboliki pokarmów, kulturowych funkcji podróży, antropologii ciała, kulturowych aspektów katalizmu, stylów życia, tradycyjnych i współczesnych form świętowania, kultur pogranicza, wielokulturowości. W Katedrze Kulturoznawstwa i Folklorystyki utworzono nowe specjalności: wiedza o kulturze (od 2000), animacja kultury (od 2003), kultura regionów (od 2003), a od 2002 r. nowy kierunek na studiach dziennych – kulturoznawstwo.

Barbara Stankiewicz-Buchowska
Beata Zaremba-Lekki

OPOLSKA SZKOŁA LOGIKI

Z inicjatywy i pod kierunkiem **Jerzego Słupeckiego** podjęte zostały w Opolu badania dotyczące wyrażen trących sens oraz definicji warunkowych, a więc zagadnień o wyraźnym aspekcie dydaktycznym. Doprowadziły one do powstania nowych systemów logik wielowartościowych. W wyniku badań prowadzonych przez Krystynę Piróg-Rzepecką powstał trój-

wartościowy rachunek zdań W, który ma bliski związek z systemami Boczwara i Finna. System skonstruowany przez Katarzynę Halkowską powstał w trakcie badań nad teoriami zawierającymi definicje warunkowe i okazał się bliski systemowi Halldena. Omawiane logiki należą do klasy „nonsense logics”, badane w kilku ośrodkach światowych. Badania nad wyraże-

niami tracącymi sens doprowadziły ponadto do konstrukcji systemu aksjomatycznego nadbudowanego nad algebrą Boole’a oraz pewnej klasy algebr zwanych algebrami warunkowymi.

Drugim nurtem są badania nad teorią systemów dedukcyjnych. Profesor Słupecki wspólnie z Grzegorzem Bryllem i Urszulą Wybraniec-Skardowską buduje teorię równoważną teorii systemów dedukcyjnych Tarskiego, opartą na funkcji wyprowadzalności (konsekwencji) zupełnie adytywnej. Uogólnia też kilka twierdzeń ogólnej teorii systemów dedukcyjnych Tarskiego, w szczególności twierdzenie Lindenbauma o nadsystemach zupełnych.

Trzecim nurtem badań jest teoria zdań odrzuconych. Teorię Tarskiego wzbogacono o definicję funkcji odrzucania oraz definicje kilku pojęć związanych z odrzucaniem zdań (m.in. pojęcia Ł-niesprzeczności, Ł-zupełności, Ł-rozstrzygalności). W części poświęconej związkowi logicznemu pomiędzy zdaniami nauk empirycznych zbadano m.in. takie pojęcia, jak: zdania empiryczne, bazy generalizacji, wnioski indukcyjne.

Opublikowano wiele prac dotyczących Ł-rozstrzygalności rachunków zdaniowych (w tym wielowartościowych rachunków zdań Łukasiewicza, systemu W i systemu S5 Lewisa), Marian Maduch zaś sformułował kryteria istnienia skończonych układów aksjomatów odrzuconych. Pojęcie zdania odrzuconego wykorzystywali w dociekaniach naukowych następujący uczniowie i współpracownicy profesora: G. Bryll, B. Iwanuś, M. Maduch, K. Piróg-Rzepecka, W. Staszek, U. Wybraniec-Skardowska. Na ten temat ukazały się liczne prace opublikowane głównie w „Studia Logica” i w „Zeszytach Naukowych Wyższej Szkoły Pedagogicznej” w Opolu.

Czwarty nurt działalności dotyczy badań teoretycznych w obrębie dydaktyki logiki i matematyki.

J. Słupecki jest autorem 13 podręczników i skryptów opracowanych głównie dla studentów kierunku matematyki wyższych szkół pedagogicznych i specjalności nauczycielskiej uniwersytetów. Większość z nich powstała przy współpracy nauczycieli akademickich Opola (zob. też s. 269).

OPOLSKI

UL. ŚW. JANA 48

KSIAŻĘ OPOLSKI
JAN DOBRY
1460 1532